

DOMOVINA

Izhaja vsak petek.

Naročnina za tekoče leto 12 K, za polovico 6 K.

Posamezne številke 24 vin.

Uredništvo: Mestni trg št. 17, II.

Upravništvo: Sodna ulica šte. 6, pritličje desno.

Inserati po dogovoru.

Velikonočni pruh!

Ivan Hribar:

Kvišku srca!

Sveže sape potegnile so preko poljan in logov naše domovine. Nekaj krepkega, močnega, nam samim čudesnega, napolnilo je naša srca. Odkar živi slovenski narod, ni imel tako lepé, tako nadobudne, tako vesele pomladi. Pač so se nad njegovo domovino ponavljale izpremembe letnih časov in v igred je prinašala mnogim sinovom in hčeram njegovim sreče, zadovoljstva in nasladi. A celoti? Nikdar!

Saj se celote naš narod prav za prav še zavedal ni. Razdeljen na več upravnih teles, živel je neveselo, trpljenja in nadlog polno življenje, tujcem rob na lastnej zemlji. Poleg tega je bil celemu krdelu nesposobnih, njemu sovražnih upravnih uradnikov poizkusni kunec na poti do karijere. A tudi, ko se je celokupnosti že zavedati jel in ko je konečno prišel do spoznanja, ni bilo še veliko bolje. Verige robstva so težke in zapuščajo na rokah in nogah temne podplutbe, katere krepka narav le polagoma absorbuje. Še hujši so sledovi, ki jih robstvo pušča na duševnih silah zarobljenikov. Izražajo se v malodušnosti in dvomih. Semtertje kaka stisnjena pest, kako škripanje z zobmi, kak izraza polen, neizrekljiv pogled proti nebu!

A letos? Prerajeni smo. Svoje celokupnosti se zavedamo, svoje človeško dostojanstvo smo spoznali, svojega dosedanega robovanja se sramujemo. In velika, neizrekljiva, nepremagljiva sila napolnila nam je žile in mišice. O kako to šumi po naših poljih in dobravah, po naših vaseh, trgih in mestih! Kak veličasten odziv vzbujajo letos pomladanske sapice v naših srcih. Ne, ni je bilo velike noči, katero bi bil naš narod mogel praznovati le s približno podobnimi vzvišenimi čutili. Ako kedaj, more slovenski narod o letošnjih svetih praznikih z ljubljenim svojim pesnikom - prorokom vzklikniti:

»Pepelni dan, to dan ni moj;

Moj je vstajenja dan!»

A penečo čašo radosti je le redko mogoče izpiti brez grenke primesi. Ne čudimo se zato, da se tudi med nami oglašajo črni skovirji, ki nam hočejo zlovesče skaliti našo srečo. Še več: potisnili bi nas radi nazaj v robstvo in iz njega izvirajočo onemoglost. Najprej duševno, potem telesno; kajti kedar kloné duh, jame tudi telo izgubljati svojo uporno silo. Mefistofelski smeh spremlja te pesimiste med nami, kedar govore o našem navdušenju za sveto, nam vsem skupno jugoslovansko stvar in o naših krepko kletlju stremečih prizadevanjih.

»Hic niger est, hunc tu Romane caveto!» rekali so stari Rimljani glede gotovih nečastnih ljudi, ki so se pojavljali med njimi. Slovenski bi se to glasilo:

»Ta - le je črn, tega se varuj, Slovenec!« in to svarilo velja naj proti vsakomur, ki bi hotel v tej velikej zgodovinski dobi širiti med nami pesimizem.

Zakaj? Zato, ker pesimizem jemlje veselje do dela, vzbuja dvome, buji lenobo, podpira mlačnost, vodi do malodušnosti, katere dete je nemoško, ostudno klečeplastvo in v zapetku mu sledeče robstvo. Poznam može, ki so v svojem življenju na raznih poljih dosegli velike uspehe. Če jih vprašate kako, odgovorili vam bodo, da le s tem, ker so se vedeli krepko braniti proti vsem pesimističnim prišepetavanjem. Povedali vam bodo tudi, da so jim njihovi prijatelji in sotrudniki, ki so se — morebiti le za trenotak — vdali pesimizmu, marsikako lepo zamišljeno in skoro h gotovemu uspehu vedočo akcijo pokvarili.

Nauk iz tega? Umestna je le krepka volja in trdna vera v lastno moč ter iz nje porajajoče se uspehe. Zlasti v politiki. Saj je politika kakor vojna. Pomislite si vojščaka, ki gre v boj z dvomom, če mu je sploh mogoče zmagati. On podleže gotovo, kajti za zmago treba je zavesti o zmagovitosti. To moramo imeti vsi, potem bomo res nepremagljivi.

Učimo se od narave same! Kako krepko požene spomladi! Prav nič ne vpraša, ne pridejo-li še mrazi. Kaj tudi, če pridejo! Za trenotek morejo pač zadržati rast; kmalu pa si priroda zopet opomore in obilno nadomesti sokove, ki jej jih je zatrla slana.

A mi v svojej političnej pomladi ne verujmo niti na mraze temne reakcije! Časi za to so prešli. Od izhoda in od zapada sem vejejo topli vetrovi vse oživljajočega demokratizma. Močnejši so od ledenega severa reakcije.

Kvišku srca! torej, narod moj!

★

Drž. posl. dr. Vlad. Ravniar:

Naša zgodovina.

Pravijo, da nimamo svoje zgodovine in da se Slovenci ne moremo opirati in sklicevati na kako zgodovinsko pravo. To ni res. Tudi mi Slovenci imamo svojo zgodovino. Zgodovino trpljenja in bridkosti, pa mirnega, tihnega in vztrajnega dela.

Res nimamo svojih cesarjev in slovečih vladarjev, nimamo srednjeveških vitezev, niti razbojniških vojska. Imamo pa — slovenskega kmeta, to korenino slovenskega narodnega drevesa. Neutrudno koraka za pljugo stoletja in stoletja. Obdeluje in čuva to zemljo, ki je prav z njegovim delom postala njegova in naša last. Zato jo tako neizmerno ceni in ljubi. Potegnil je globoko brazdo ter nam določil meje.

Kmet nam je dal trgovca in obrtnika, uradnika in delavca, meščanstvo. Celu veletrgovino in veleobrt štejejo za svojo. In enega nas je obvaroval — aristokracije. Vso današnjo sestavo in obliko narodno nam je dal. Zgodovina našega naroda je zgodovina našega kmeta.

Naše zgodovinsko pravo ni pisano na pergamentu in noben cesarski pečat ga ne zagotavlja. Pisano je v naši grudi, pero pa so namakale kaplje z znojnega čela in kri slovenskega oratarja.

Posrečilo se je bilo tujcu, da nas je začasno zarobil, da smo mu tlačanili in hlapčevali. Dolga leta. Že se je zdelo časih, kakor da ni vstajenja. Pa pod pepelom je tlela žrjavica od časa do časa. Turški boji — protestantska doba — kmetski puniti — Ilirija — leto 1848. — slovenski tabori — Amerika in — deklaracija od 30. majnika 1917. To so svitile točke, ki pričajo o veliki življenjski sili tega kmetskega naroda. Kakor orjak zastavlja svoje korake od svitile točke do druge. Te so mu priborile pravico do samostalnega obstanka med drugimi, četudi močnejšimi narodi.

Danes smo tu in nobena sila nam ne vzkrati te pravice. Terjamo jo kot vsakemu narodu po vseh božjih in naravnih zakonih mu dano pravico, da živi naš narod v svoji celokupnosti kakor nekdanj v zgodovinski davnini, ta narod Slovencev, Hrvatov in Srbov, prost in neodvisen na svojem svobodnem državnem ozemlju, sam odločujoč, kako si hoče urediti svoje življenje.

★

Vse je zaman: ta velenemški zarod ni nikdar srečen, če mu ni dana prilika, opazovati c. kr. policaja, kako bije s svojo sabljo po nenemških glavah; ta zarod, ki ima sam zase široka usta kakor povodni konj, je najbolj vesel, če vidi, kako vlada drugim narodom krpa ozka usta z dreto cenzure in konfiskacije; ta zarod hoče vnovič doživeti čase, ko bo vlada Slované po ječah vlačila, jih zadrževala in obešala. Vzor vseh vzorov pa bi ta velenemška zalega dosegla, ko bi se vlada na jugu že vendar enkrat odločila in bi nas ne obešala več na navadni način, temveč bi nas pokladala na srednjeveško kolo ali nas pa z voli trgala na kose, kakor so to časih delali Tartari, Turki in drugi . . .

Ce Nemci nimajo proti naši deklaraciji drugega ugovora, kakor sta nož in bodalo, potem mora biti naša zahteva globoko utemeljena. Po bajonetu in po vešalih je lahko vpiti, in posebno težko delo ni, zagrebsti grobove nad obešenimi in prestreljenimi. Zgodovina celega sveta pa nas uči, da iz takih grobov še nikdar nista izrastla ljubezen in blagoslov. Tako bi bilo tudi na jugu!

Te dni sem čital v nekem dunajskem listu razpravo, ki jo je spisal prejkonc tudi kak prismojen nemški profesor. Ta človek z vso resnostjo — in ne v »rajhu«, nego pri nas v Avstriji! — dokazuje, da so Nemci cvet vseh narodov, da so oni edini graščaki med temi narodi in da je torej za vse bodoče čase izključeno, da bi Nemci, bodisi v Nemčiji, bodisi v Avstriji, še opravljali dela, kakor jih opravlja Slovan na polju, po delavnicah, kuhinjah in povsod, kjer služi v potu svojega obraza revni vsakdanji kruh. Omenjeni nemški prismojenec je mnenja, da se mora vsled svetovne vojske doseči in do sodnega dne zagotoviti, da Nemec na svetu ne bo imel drugega dela, nego za mizo sedati, piti in vlegati se k spanju na bele rjuhe. Ker pa mora, če se hoče kaj jesti, biti polje obdelano in ker je trdo delo za Nemce sramotno, si je prismoja izmislil nekaj posebnega, nekaj takega, kar služi nemški duši v veliko čast, — predlaga namreč z vso resnostjo, da naj se z mirom po svetovni vojni vpelje v staro Evropo zopet — suženjstvo! Nemčija si naj zagotovi stalne delavce iz tistih širokih zemelj, ki so tvorile nekaj veliko Rusijo, in, če treba, tudi iz dežel v Aziji! Za te pokrajine si naj pridobi Nemčija nekako rekvizijsko pravico, da bo smela vsako leto delavce, kolikor jih potrebuje, poklicati v Nemčijo. Ti bodo morali orati nemška polja, čestiti nemške kanale, prati nemško perilo, čediti kuhinjsko posodo, — z eno besedo: kakor sužnji bodo morali opravljati vsa hlapčevska dela. Nemec pa bo lepo pri strani stal in z bičem priganjal tiste, ki bi delali prepočasi ali pa omagovali. Upajmo, da si Nemec pri vsem tem vendarle ne bo lastil še tiste pravice, ki si jo je svoj čas lastil Lukul in drugi rimski požeruhi, da so namreč dajali svoje sužnje na kosce razsekati, če so potrebovali živeža za ribe in krokodile po svojih ribnikih!

Na graškem shodu sicer niso sklenili, da naj se tako suženjstvo na korist nemštvu raztegne tudi na naše, jugoslovanske dežele; sklenili so pa nekaj drugega: vlada naj poskrbi za to, da se nemštvu odpre široka pot do Jadranskega morja in sicer čez naše slovenske pokrajine in čez naša jugoslovanska trupla.

Toda gospoda v Gradcu popolnoma pozablja, da slovenski narod ni več tak, kakor je bil nekaj, ko je tlačnil nemškim graščakom, in ko je Nemec še svoj ius primae noctis izvrševal nad slovenskimi nevestami! Naš narod tudi ni tak, kakor so ubogi Slovaki na Ogrskem in naravnost izključeno je, da bi se slovenski možje in slovenske žene puščali preganjati iz svojih hiš, kjer so se jim rodili otroci, in iz svojih krajev, kjer so pokopani tisti, ki so prej po teh hišah prebivali. Nemški Gradec — vsaj iz nasvetov profesorja pl. Skale se da to posneti — živi še vedno v zabiti veri, da Slovenci še danes mislimo, da smo v življenju dosegli vse, če smo pri kaki sodniji postali »Amtsdienere« ali pa pri kaki davkariji »Steuerexekutor«. Ti časi prirojenega hlapčevanja, ko je bil takorekoč ves naš slovenski narod v naši državi ponižen, plešast in star uradni sluga, so korenito pretekli, in med svetovno vojno smo

skopali globoko in široko jamo, v katero smo položili tega »Amtsdienerja«, ki ne vstane nikdar več.

Ce pa se človek peča z različnimi izjavami, ki jih spuščajo v svet nemške občine, nemški profesorji, nemški »Volksrati« itd., potem ima vtisk, kakor bi bil v blaznici, polni bolnikov, ki vsi mislijo, kakšni velikani da so in se tudi vedejo tako, da se jim takoj opazi norost. Eden stopi pred te, pa govori: »Jaz sem Napoleon, — ali se me kaj bojiš?« — drugi: »Jaz sem Golijat, — ali se me kaj bojiš?« — tretji: »Jaz sem Karel Veliki« . . . — četrti: »Jaz sem Wotan, — ali se me kaj bojiš?« in tako po vrsti. Polno bobnečih besed. Če pa vzameš vse skupaj, imaš pred sabo tolpo blaznih in slabotnih bolnikov, nad katerimi bi se najraje zjokal: sklicujejo se v blaznosti na moč, katere niso nikdar imeli in katere tudi nikdar imeli ne bodo!

Mi torej ne bomo čisto nič obupavali: naj se konča svetovna vojna tako ali tako, naša neodvisnost, kakor jo zahtevajo poslanci v svoji deklaraciji, nam je gotova! Negotova bi nam bila le takrat, če bi pričeli med seboj omahovati. Nekaj omahljivcev je sicer tukaj, a vsaj na Slovenskem jih je tako malo, da komaj še štejejo. Vsi drugi pa stojimo kakor trden zid, in najbolj je človek vesel, če vidi v vrstah toliko kmečkega ženstva. Jugoslavija stopi pred svet s pomočjo našega kmeta, ki posnema v vsakem pogledu svoje žene in hčere. Dokler imamo ponosnega kmeta in navdušeno kmečko ženo in dekle, ki se zavedajo svoje veljave in svojega pomena, toliko časa vemo, da nastane, ker mora nastati, Jugoslavija sama po sebi!

*Najprej narodnost in nato svoboda. Po-
gažena svoboda se zopet dvigne, toda izgub-
ljena narodnost redkokdaj ali nikoli. Narod-
nost in federacija naj nam bosta kakor dve
oči v glavi!*

*Petar Preradović
(v pismu Brlicu).*

Vstanite!

Zbirajte se in poglobite z razgovori in pojasnili na sestankih jugoslovansko misel! Razgovori naj obravnavajo zemljepisno, narodopisno, kulturno in gospodarsko stran Slovencev, Hrvatov in Srbov. Pogosto bo hvaležen predmet za razgovor tvarina, ki jo o tem vprašanju prinašajo naši časopisi. Važen predmet za razgovor bi bila razlaga o ustavnem življenju pri nas in drugod. Razložite ljudstvu zgodovinske boje za človeške, demokratske pravice, za ustavo, ki je cela desetletja omahovala med načelom neomejene vlade rodbin, stanov s predpravicami in med načelom ljudske vlade brez razlike stanov. Razložite jim, kako se polagoma demokrati- zira svet: prišel je do sovladanja vsaj deloma naš delavec in priprost človek in priglasi se danes k svojim pravicam v javnem življenju naše ženstvo! Vzemite v svoje razgovore ustavne razlike pri nas in drugod! Zelo važna je razlaga o vprašanju, v čem obstoji gospodarska razlika pri narodu, ki je v državi odvisen in pod nadvlado tujega, sovražnega naroda in med narodom, ki uživa državno svobodo in neodvisnost.

Razgovori in pojasnili na rednih sestankih razbistrijo misel, jačijo srce, poglobijo prepričanje in dajo misli in volji enotno in jasno smer.

Organizirajmo se! Zbirajmo raztresene ude našega naroda v eno telo z enotnim programom in enotnim organizacijskim redom. Zbrani in organizirani v velikem številu pod krepkim in zanesljivim vodstvom spravimo čisto gotovo svoje opravičene zahteve v veljavo. Vsako delo je trudapolno, malo imamo nesebičnih delavcev; mnogi vidijo pred seboj v svoji zaslepljenosti in kratkovidnosti samo sebe in svoje osebne koristi. Mnogim poteka dragi čas v brezdolju ali iskaniju osebnih užitkov. Proč s tem! Živimo v najbolj važni zgodovinski dobi, usodni dobi za naš in naše otroke: Ali hočemo verige in hlapčevanje ali pa solnce svobode, prost razmah naših umotvornih, moralnih in gospodarskih moči? Pridite na dan oni, ki imate zmisel in ljubezen do lastne zemlje in naroda! V sprednje naj stopi narodno prebujevalno in poučno delovanje. Vzbudimo v našem člo-

★

**Dr. Ivan Tavčar, župan in dež. poslanec:
Mi in Nemci.**

Med vojsko se je izkazalo, da je vselej, kadar je bilo treba kaj pokvariti, vskočil nemški vseučiliški profesor. Ta kasta je v prvi vrsti zakrivila, da obdaja Nemčijo in Avstrijo sovraštvo celega sveta! Če bi dandanes naš gospod Bog nanovo ustvarjal zemljo in če bi mogli pred njegov prestol stopiti in mu izreči željo, bi se ta glasila: »Ljubi Bog, že poprej si bil vse prav in dobro ustvaril, samo za nekaj te prosimo: nemških vseučiliških profesorjev nikar več ne ustvarjaj!«

Ti profesorji so danes, če posezajo v politiko, največji barbari. Pod takozvano »nemško kulturo« nosijo srca, ki so trša od kamna, kar se tiče pameti, pa kanarček v kletki prav srečno tekmuje z njimi. V ospredje ti silijo in z malimi svojimi dušami množe sovraštvo in jezo med narodi, da so hujši od nekdanjih janičarjev.

Tako je tudi na graškem shodu pod predsedstvom ondotnega župana nastopil profesor pl. Skala — da se ta »skala« ni utrgala s kakega nemškega brega, je jasno — ter je predlagal sklepe, ki so bili kakor star meh z žaganjem, nabasane s plitvimi in praznimi besedami. In vendar se moram spominjati teh sklepov, ki jasno dokazujejo, kako nizkotna, puhla, nespametna in prazna je danes vsenemška duša. Nikdar ne doživimo, da bi se nemški profesor ne oklepal vislic, da bi ne kričal po bajonetih in po državni policiji. Zatorej je tudi profesor pl. Skala na graškem shodu objemal vislice in klical sabljo na pomoč.

veku hrepenenje po samostojnosti, svobodi, zedinjenju v Jugoslaviji! Povejte mu, da to niso sanje ali prazne pene narodnega navdušenja! Državna samostojnost je nekaj predmetnega, saj pomenja premoženje, blagostanje, izobrazbo in čistost narodne pravnote. Organizirani morajo biti naši možje, fantje, žene in dekleta!

Poznavajmo jasnost našega cilja in potrebo po složnem postopanju in ravnanju v velikem, nam vsem Slovincem skupnem cilju!

Brez organiziranosti Slovencev in Slovenk v krajevnih političnih organizacijah »Jugoslovanske demokratske stranke« so vsa naša prizadevanja in vsa naša navdušenost na manifestacijskih jugoslovanskih shodih in taborih zgrajena na pesku. Organizacija pomenja osredotočenje sil; uravnavo in pregled moči, pomenja pot in smer, pomenja disciplinirano armado, zvesto vršec povelja armadnega vodstva, ki ga je sama prostovoljno izbrala in izvolila.

Organizacija je najmočnejša politična opora za našo sedanjo narodno vlado, Jugoslovanski klub na Dunaju. Krepka organizacija je globoka нравna sila: vsaka ideja v borbi doseže svoje uresničenje.

Stoletja in stoletja mučeni slovenski narod mora biti pripravljen na nova mučeništva. Iz mučeniške krvi klijejo neustrašni čini skalnotrdnega prepričanja, da Slovenec, Hrvat in Srb spadajo v eno družino in da si vsak sam določa svojo usodo.

Organizacija ima ta veliki pomen, da ne dopusti vzbujenih narodno-nravnih moči v narodu zmanjšati ali razpasti. Organizacija vzdržuje v narodu svetopisemsko vero, up in ljubezen: kakor sledi Velikemu petku Velika nedelja, tako mora mučeništvu nujno slediti veliki dan vstajenja: Jugoslavija pride.

Vsakdo bodi organiziran! Vsakdo pozna naše naloge, vsakdo bodi bojevnik za naše spošne narodne koristi! Boj za trdno narodno bodočnost je boj za trden — boljši gospodarski obstoj onih, ki pridejo na naši zemlji za nami.

Premalo bi bilo zahtevati samo organiziranost po zunanji obliki in članstvu. Organizacija mora imeti vsebino, svoje življenje.

Zato kličemo: Vstanite vsi, ki ste dobre volje! Na delo vas kliče narod, odgovornost in skrb za našo bodočnost! Ne pričakujte vsega iz srede; delo naj se razdeli po občinah in vaseh! Vsak Slovenec mora danes živeti pod vtisom velike odgovornosti narodu, ker živi ravno v tako odločilnem času. Ta čut naj priganja slehernega in bodri na delo.

Zberite v vaši ali obč. prijatelje, znanke, povabi ženstvo, obrazloži jim položaj, organizacijski red in program! Izberite si odbor in krajevna organizacija je ustanovljena. Išcite kar nas družijo in spaja, pustite na strani vse, kar nas cepi. Čas zahteva slovo.

Ne držimo rok križem, dajmo slovo osebnemu egoizmu, udobnosti in užitku. — živimo za druge in skupnost! Ven med ljudi, na misijonska pota! Vstajenje za narod v svobodi, demokratizmu in Jugoslaviji mora priti!

P.

Kakšno samostojnost nam ponujajo?

Kljub temu, da prebiva v avstrijski monarhiji 7¹/₂ milijona Jugoslovancev, tedaj približno toliko kot Čehov in Slovakov, nas vendar niso avstrijske in ogrske vlade do danes nikjer vpoštevale. Poznajo nas le, kadar gre za davke ali vojake ali za rekvizicijo živil. Jugoslovansko vprašanje za vlade ni obstojalo.

Šele zdaj se je moral končno do takniti tega vprašanja tudi avstrijski ministrski predsednik. Ali iz prepričanja, ali zgolj za to, da bi pridobil glasove naših poslancev za proračunski provizorij — nam je to vseeno. Zgodil se je čudež, da je v javni seji državnega zbora naglašal pl. Seidler: »Trebalo bi rešiti tudi jugoslovansko vprašanje!

Vsled pritiska razmer so prišli vlada in Nemci do uverjenja, da v naši državi tako ni mogoče več vladati kot se je do sedaj. Treba je tudi pri nas spremeniti ustavo, in pri tej priliki naj se reši tudi jugoslovansko vprašanje: Po ovinkih se sliši — iz Nemčije seveda, ker tamkaj vedo vedno preje kot pri nas, kako naj se v naši državi vlada, — kako mislijo Avstrijo prenoviti.

Nemci in vlada hočejo rešiti narodnostno vprašanje v Avstriji na ta način, da nam ponujajo narodno avtonomijo po kronovinah. Stare kronovine, dežele kot Koroška, Kranjska, Štajerska, Primorska itd. naj ostanejo kot so, v njih mejah pa naj se ustanovijo nove deželice, okrožja. Ta okrožja naj bi bila zgrajena tako, da bi stanovali v enem okrožju le Slovenci, v drugem le Nemci. V teh okrožjih naj bi Slovenci n. pr. na ta način lahko sami odločali, kje naj se ustanovi kaka šola in kakšna naj bo. Da dobimo potrebni denar za šole, bi si smeli najbrže nalagati tudi svoje posebne davke. Vsa druga vprašanja, n. pr. gospodarska ali prometna vprašanja, bi spadala še vedno v območje državnega oziroma deželnih zborov. To se pravi, če bi hoteli delati na Spodnjem Štajerskem novo cesto, bi moral dovoliti to deželni zbor v Gradcu, tedaj Nemci. Če bi potrebovali novo pošto, novo brzojavno postajo, bi se zopet morali obračati na Gradec in če bi potrebovali novo železnico, bi nam jo moral dovoliti Dunaj. Kar pa bi ustanovila Dunaj in Gradec, to bi bilo tudi v bodoče nemško. Tudi v bodoče bi nas ponemčevali železnica in državni uradi. Še nadalje bi nas v vseh upravnih in gospodarskih stvareh tlačili razni Claryji in Attemsi z vsem svojim štabom nemških uradnikov v Celovcu, Mariboru, Celju, Ljubljani, Trstu, Gorici itd. Še nadalje bi sklepali davke, ki bi jih morali plačevati tudi mi, na Dunaju, v Gradcu in Celovcu, a sklepali tudi, za kaj naj se uporabijo. V koliko so se uporabili davki, ki smo jih plače-

vali tudi mi, za naše potrebe, to ve vsakdo. Nemške dežele bi gospodarsko jačile, nas pa tlačili aji nam metali le drobtinice. V šolskih vprašanjih bi res morda odločali sami, toda gospodarsko bi ostali še nadalje nemški hlapci. — Ali je taka rešitev jugoslovanskega vprašanja za nas zadostna in sprejemljiva? Ali morejo pritrditi taki narodni avtonomiji naši poslanci? Nikdar! Taka avtonomija bi naš ne rešila, marveč naše trpljenje in naše umiranje bi še podaljšala, a vodila bi končno do gotovega narodnega pogina.

Pa še eno napako ima nemški predlog o spremembi ustave. Ozira se le na avstrijske dežele. Ob hrvatsko - ogrski meji stoji visok kitajski zid, ki ga ne smemo prekoračiti. Za nas Jugoslovane ta zid ne sme obstojati, kajti na Hrvaškem, Ogrskem in v Bosni in Hercegovini stanuje še dosti več Jugoslovancev kot v Avstriji, in jugoslovansko vprašanje se mora rešiti za ves narod na enkrat, ali pa se sedaj sploh ne reši in odloži.

Nova odložitve jugoslovanskega vprašanja pa bo povzročila za državo še dosti hujšo krizo kot je sedanja.

Naša rešitev je mogoče le v samostojni jugoslovanski državi, kjer si ne bomo sami odločali le o šolstvu, ampak tudi o našem gospodarstvu, o naših davkih, pa tudi o njih uporabi. Le jugoslovanska država nam more biti pravična v vsakem oziru, le v njej bodo lahko dosegli naši otroci tudi najvišja uradniška mesta, le v njej si bomo lahko uredili življenje tako, kakor bo nam v korist in kakor bomo sami hoteli.

Boljševištvu je povsod obtožba inteligence, ki je videla narod le »zgoraj«, a ljudstva ni vzgajala ter ga ni pripravljala. Zame je nesmiselna demokracija, ki se je že vnaprej postavila izven delavstva, izven ubožnega človeka.

Drž. posl. Vaclav Klotáč.

Dr. I. L.:

Zakaj zahtevamo svojo državo?

1. Država je kakor stavba, ki je sezidana na svojem temelju. Njeni stebri so zakoni. Vsaka država ima svoje temeljne zakone, ki so nedotakljivi. Ako ti stebri strohne ali če se začno podirati, propade vsa stavba, in prebivalci, ki so v tej stavbi, so v smrtni nevarnosti. To se je zgodilo n. pr. pri nas: Zakoni nas niso več varovali: ravno oni ljudje, ki so imeli biti čuvarji zakona, so kršili zakone in naše življenje je bilo vsak dan v večji nevarnosti. Kje naj najde narod zaščito, ako ga ne varuje zakon? Kako naj narod živi, ako je država proti njemu? To smo videli posebno ob za-

Junij Brut.

Velika noč!

Velika noč!

In zganil se je kamen v groba trdi skali,
vstal Kristus je prerokujoč:

Vsi boste vstali
v veliko noč!

Vi vsi, ki skozi noč
resnice in pravice v svetu ste iskali
in padali omagajoč,
vsi boste vstali
v veliko noč!

Vi vsi, ki v smrti noč
ste v težkih bojih brez obupa pali
vstajenja pesem pevajoč,
vsi boste vstali
v veliko noč!

Vsi boste vstali!

In iz grobov bo šel veliki glas,
donela pesem bo velikonočna
in šla bo v svet vsegamogočna,
da temelji se bodo zemlje zazibali,
svetov tečajji bodo vztrepetali:
»Prišel je, brač, vstajenja čas!«

Kakor da plamen švignil je iz tal,
tako bo dan veliki zasijal,
od solnca večnega objet.
Od šumnih mest do tihih koč
bo šla čez svet
Velika noč!

Procesija.

Zeleno polje, pisan breg
in bela cesta napočez,
sred hišic bela cerkvena
se dviga iz dreves.

In videl sem procesijo,
kako je šla čez tih dol,
in čul zvonjenje sem zvonov
po hribih naokol.

Po cesti so vrstili se
kot šopki pisani iz rož
v molitvi glasni združeni:
otroci, žena, mož.

Nad množico se dvigal je
dehteči tih dim kadil,
pod njim se vse blestelo je
od žameta in svil.

Z zvonjenjem in molitvijo
se čul je žive godbe zvok,
odmeval je prek daljnih polj
grmečih strelav pok.

Za griči jasnimi žarel
v poslednjih žarkih je večer,
in v zarji ves se je blestel
rudeči žar bander.

Čez daljno plan se zgubil je
sladko doneči glas zvonov —
To bil večer je praznika
krog cerkve in domov.

In On je preko polja šel
kot mrak od solnca obsijan —
pogledal je in solzi dve
sta padli v tiho plan.

četku vojne. Zakon nam jamči osebno svobodo — to je temeljni zakon — toda ravno ljudje, ki bi bili morali ta zakon čuvati, so ga brezobzirno prezrli in na tisoče naših ljudi je bilo v ječah, ne da bi vedeli zakaj. Imamo razne zakone, n. pr. § 19, po katerem so vsi narodi enakopravni, a pogledajte na Koroško, na Štajersko, Primorsko, v Istro, pa boste videli enakopravnost! Imamo zakon, da vsa oblast izhaja iz ljudstva — a pogledajte na višja mesta in bodele videli, kdo vlada. Vidimo torej, da najboljši zakoni za nas nimajo veljave — zato je postalo nevarno za naše življenje. Uradnik, ki je plačan iz našega denarja, ne zna našega jezika, naš zasmehuje in sekira, učitelj, ki ga plačamo, potujčuje naše otroke; na železnicah, ki so tuzaradi nas, ne smemo govoriti slovensko — davkar, ki pobira naš denar, nas zmerja po nemško — skratka uprava države, ki jo plačujemo mi, je proti nam. S tem so zakoni tako omajani, da nismo več varni svojega življenja in imetja. Zato moramo imeti svojo državo, svojo stavbo, kjer bomo varni, kjer bo imel zakon svojo veljavo, kjer bo državna uprava v korist našega ljudstva, ne pa proti nam.

2. Naš kmet se je trudil in potil in delal — a propadal je zato, ker ni imel istih sredstev, kakor njegovi sosedje. Ko bi si ne bil pomagal sam, bi bil moral poginiti. (Le pomislimo, koliko naših hiš je vzdrževala — Amerika!) Ako je dal kmet sina v šolo, je moral žrtvovati tisoče, in kaj je bil sin zadnje? Ako ni zatajil svojega rodu, ni prišel nad navadnega uradnika in še tam je moral molčati, ako ni hotel biti preganjan. — Ko je sin prišel n. pr. k sodišču, je moral skriti vse svoje narodno prepričanje in komaj je prilezel tako daleč, da je mogel živeti. Na višjih mestih pa so se šopirili Nemci, ki niso znali našega jezika in so delali — proti nam. Sin je moral zatajiti svoj narod! Tako so bile vse visoke službe v tujih rokah in mi smo plačevali ljudi, ki so bili naši sovražniki. Najbolj nadarjeni naši ljudje so bili najbolj preganjani, kulturni razvoj je bil nemogoč in gospodarsko smo bili vezani, ker se narodno nismo mogli razvijati. Nezmožni tujci, ki jih niso mogli nikjer porabiti, so imeli pri nas najvišja mesta in so živeli kakor trotje od našega medu. Zato moramo dobiti državo, kjer bo imel naš človek dovolj svojih šol, kjer bo lahko vsak dobil po zmognosti svoje mesto in zaslužek, kjer bo vsak lahko živel po svojem nar. prepričanju, kjer se bo delo za narod vpoštevalo kot dobra stran človeka, ne pa da bi se ga preganjalo. Vsak inteligenten človek je poklican, da po svoje dela na polju narodne kulture. Povsod se šteje to v čast, pri nas pa si nosil za to črno »znamenje« in vsa vrata so ti bila zaprta. Zato pa so lezli navzgor ljudje, ki jim je narod deveta briga. Naša država bo namenjena nam in bo služila nam, kajti dolžnost države je narod podpirati — ne pa ovrati.

3. Razmere so se izpremenile. Bili so časi n. pr. ko so bili posli brezpravni in je bilo odvisno od gospodarja, kako je postopal s poslom. Dandanes so posli zavarovani z zakonom in imajo svoje pravice kakor gospodar. Ako je torej v tem oziru svet napredoval, je treba napredovati tudi v vprašanju glede narodov. Do l. 1864. so še t. zv. kulturni beli ljudje trgovali s črnimi sužnji — toda to je bilo odpravljeno — čemu naj bodo torej beli sužnji na svetu? In taki beli sužnji smo bili mi. Razmerje hlapca do gospodarja se je izpremenilo — ravno tako se mora izpremeniti razmerje naroda do države. Ako smo bili hlapci prej, nečemo biti hlapci sedaj, ko bo odpravljeno suženjstvo s sveta. Nikomur nismo dolžni tlačniti. Nismo podaniki, državljanji smo, nismo črnici — zaveden kulturni narod smo. Tisti časi, ko je gospodar delal s hlapcem po svoji volji, so minili. Naš zakon nam določa svobodo — in mi jo hočemo. To zahteva naša člove-

ška dostojnost — naš ponos. Nečemo več delati za druge, tujce, sovražnike, — hočemo delati zase na svoji zemlji. Imamo svoje človeške pravice in hočemo, da živimo po njih. To je zakon božji, ki ni ustvaril nikakih sužnjev in ni nikoli rekel, da je Nemec več, nego Slovenec. Nam ni treba nikakega jerobstva — odrastli smo in hočemo gospodariti sami. Naš čas nam priznava, da imamo prav. Ni več suženjev na svetu, zakon varuje posle, da jih gospodarji ne izkoriščajo, pa bi mi kot narod hoteli živeti, kakor da nimamo svoje zemlje? Nikoli!

To so tri glavne točke, zakaj hočemo svojo državo: prva je narodna, ker nas zakoni v tej državi ne varujejo in so uradi in šole, ki jih mi plačamo, naperjene proti nam, druga je gospodarska, ker se ne moremo razvijati, ker so naše sile vezane in naši ljudje v dosedanji državi ne morejo biti narodu to, kar mu morajo biti kot njegovi zvesti sinovi in ker se na račun naših najboljših ljudi pri nas rede tujci — tretja je kulturna, ker nečemo biti nekulturni suženjski narod, ampak na svoji zemlji svoji gospodarji. Hočemo svoje pravice v polni meri, to pa nam daje le narodna država. Ne bili bi kulturni narod, če ne bi imeli te zahteve. Ne bili bi vredni, da stopimo v družbo narodov, ako se ne bi bojevali za svojo samostojnost. Tlaka je bila odpravljena l. 1848. suženjstvo l. 1864. — ne maramo tlačniti, nečemo biti sužnji nikoli več.

To povejte vsakemu, kdor bo govoril proti Jugoslaviji. Naša sveta, človeška in narodna dolžnost je, da zahtevamo svojo državo. Nihče na svetu nam ne more te pravice odrekat. Ako se bomo tega vedno zavedali, bomo dosegli svojo Jugoslavijo.

Ž njo bomo živeli, a brez nje? ...

Kdor je lahko gospodar na svoji zemlji, greši proti samemu sebi, ako služi drugim.

*Bože živi i okrijepi
rod naš slavni, rod naš mili,
da odoli svakoj sil,
s kojom mu je biti boj!
Uskori mu danak lijepi,
kad će biti samo svoj!*

Petar Preradović.

Reka.

II. Bodočnost Reke.

A. V gospodarskem oziru.
Ze zadnja leta pred vojsko je na Reki prevladal velekaptal in industrija. Ogrska vlada je ta razvoj pospeševala in podpirala v svojem zmislu. Dočim je prej trgovina bila v rokah domačinov, t. j. iz zaledja priseljenih Slovanov, so se v zadnjem desetletju vgnezdile ogrske banke, ogrske akcijske družbe in — ogrski Židje. Najemnine so rastle rapidno, zlasti v bližini pristanišča in v prometnih ulicah. Neki kavarnar je imel majhen lokal ob pristanu; najemniška pogodba s hišnim gospodarjem bi veljala še dve leti. Neka ogrska banka je hotela ineti dotične prostore in je kavarnarju baje plačala 60.000 K odškodnine samo za to, da je odstopil od svoje najemniške pogodbe. Na Corsu je stala stara hiša, ktero je mestni stavbni svet obsodil za zrušenje. Prodala se je za 120.000 K, dasiravno je celo stavbišče merilo komaj 200 m², torej je kvadratni meter prišel na 600 kron. V novi hiši se je nastanil kino, lastnik je baje plačeval 18.000 K letne najemnine za pritličje in mezzanin. Blizu guvernerske palače, že izven glavnega prometa, so se prodajala stavbišča po 145 K za kvadratni meter.

Te cene so dokaz, kako visoko je špekulacija cenila gospodarsko bodočnost Reke.

Tekom vojske je Ogrska obogatela kakor nobena druga vojskujoča dežela. Kapital, ki se je nakopičil v ogrskih bankah, bo iskal delokrog v industriji in trgovini. Ako ostane Reka pod ogrsko vlado, bo se ogrski kapital z vso silo vrgel na Reko kot ogrsko okno k svetovnemu prometu. Štiri kilometri reškega obrežja že prej niso zadostovali za skladišča in tovarne, ogrska vlada se je polastila Delte in Brajdice, ki spadata k hrvatskemu ozemlju. Reka sama in blizu 20 km² njene okolice

je po nagodbi iz leta 1868. bila »skupna« last Ogrske in Hrvatske — industrija pa se je širila tudi po ostalem hrvatskem obrežju v Pečinah pri Sušaku in v Kraljevicu; ogrski državni zbor je sklenil posebni razlastilni zakon za te namene.

V vojski je Reka izgubila znaten del svojega prebivalstva, baje tretjina stanovanj je praznih. Gotovo pa je, da bo industrija in trgovina v Reki takoj po vojski zopet oživela in vcvetela. Železnica proti Zagrebu bo v doglednem času dobila drugi tir, del proge je že dvotiren. Mesto se bo zopet obljudilo, ker bo treba delavcev, tudi podjetniki se bodo vrnili in novi se priselili. Ogrska vlada in ogrski kapital bosta skrbela pred vsem za svoje ljudi. Naravno pa je, da bo razvoj privlačno vplival tudi na Hrvate in Slovence iz zaledja. Reka bo brez dvoma napredovala.

Povečana in obljudena Reka pa bo rabila živila. Mleko je že pred vojsko prihajalo večinoma iz Kranjske. S tem bo treba računati ter povzdigniti živinorejo in mlekarstvo v prizadetih krajih. Tudi vrtnarstvo v zaledju Reke bo imelo lepo bodočnost, ako se bodo našli podjetni ljudje, ki bodo znali konkurirati z laško zelenjavo. Isto velja za perotinarstvo in za ribarstvo. Hrvatska vlada je že pred vojsko nabavila motorne čolne za ribolov in podpirala ribarsko organizacijo. Ni mi znano, ali se je pri nas za Istro in otoke storilo kaj podobnega.

Junij Brut:

Sršeni.

Gledišče.

Kdor pri nas kulture išče, naj ne hodi v gledališče; — kdor bi rad šel v gledališče, mora iti tja — v Gradišče.

Vsakemu svoje.

Ker imajo v Novem mestu mnogo vina, mnogo mošta, za predsednika so zbrali kmetje svojega si prošta.

Trije.

Lampe, Šusteršič, Štefe, kakšna blažena trojica, kdo bi dvomil, da iz njih čista govori »Resnica«?

Elektrika.

Vitez Seidler je oznanil, da bo vse elektriziral, s tem podjetnost bo podpiral in milijone nam prihranil.

Naj povsod bo elektrarna, kjer je potok ali reka, kjer se kakšna voda steka, naj postavi se tovarna!

Saj tako nam vodne sile dale bi dohodke nove, poplačale bi dolgove, nam milijone naredile!

Res je, vojna ljudstvo muči. Mi, prijatelji napredka, rekli smo že iz početka: »Več elektrike in luči!«

A med tem po vsej državi, so neznane tajne sile že elektriko vzbudile kot oblaki na višavi

Pok! Kot strela iz višine, udarilo je iznenada — vitez Seidler ranjen pada — blisk — kot po navadi — zgine.

Kaj je bilo? Elektrarna? Ne, to je le iskra živa, ki se zdaj med ljudstvom skriva in je že zelo — nevarna.

Ustajenje človeštva.

Današnja nejasna prehodna negotova doba prinaša s seboj pojave, ki potrebujejo posebnih izrazov. Tako je padla med nas tudi beseda »kulturni glad«. Dogajajo se stvari, ki so tu in tam nerazumljive in zahtevajo posebno pozornost, da jim človek najde vzroka in izvora.

Tako si nismo mogli na mah razlagati, zakaj se polnijo koncertne dvorane, zakaj so polna vsa gledališča, zakaj se izposodi v enem mesecu več knjig v knjižnici nego prej vse leto, zakaj so polna predavanja o učenih vprašanjih, zakaj so vse knjige razprodane, zakaj imajo listi toliko naročnikov, da jim zmanjka papirja itd.

Vse to so nazvali z eno besedo: kulturni glad. Ali je ta glad brat naše vsakdanje lakote, ali je njen tekmeč, ne vemo. Eni pravijo, da grede ljudje na vse prireditve za to, da bi pozabili na jed. Toda zdi se mi, da je to premalo utemeljen vzrok; bolj verjetno je, da hočemo pozabiti ono praznino in grozo življenja, ki jo je s seboj prinesla vojna. Pa tudi s tem ni še vse pojasnjeno: kulturni glad ima globlje vzroke: to je naš narodni odpor proti nekulturi, to je veliki prevrat naše notranjosti, znak našega velikega hrepenenja navzgor, k luči, k umetnosti, h krasoti — proč od krvi, teme, propalosti.

Vojna ima svoje naravne posledice ne le na fronti, ampak tudi v ozadju — množe se tatvine, uboji, goljufije itd. Mladina propada, množi se zločinstvo. Glad muči ljudi in jih goni na prepovedana pota. Ako bi ne bilo instinktivnega odpora življenja — bi propadla človeška družba v vsej svoji nizkosti. Toda ravno v tem času vidimo smeri, ki kažejo nova pota bodočnosti. Zanimivo je n. pr. primerjati statistiko ljudskih predavanj, ki so se vršila v Pragi. Na predavanjih je bilo leta 1914. skoraj istotoliko poslušalcev, kakor v miru, leta 1915. se je število pomnožilo, a leta 1917. se je skoraj podvojilo. Vsa javna predavanja kažejo, kako zanimanje posvečuje javnost razumnim vprašanjem. Ljudje hočejo vedeti. Kakor da je v njih vstalo prepričanje, da je vojna posledica naše — nekulture. Gledališča, ki so prej morala vabiti občinstvo z zanimivim repertoarjem, dajejo sedaj lahko samo najvišjo umetnost in vse je polno. Nar. divadlo v Pragi n. pr. daje same češke opere in le češke igre, a vstopnic skoraj ni mogoče dobiti: vse je že vnaprej razprodano.

Ako bi danes v Ljubljani imeli našo dramo, sem prepričan, da bi imeli polno gledališče. Knjige po knjigarnah so tako razprodane, da jih je težko dobiti: dočim je bilo prej treba prevajati vse mogoče stvari iz svetovne literature, posega danes občinstvo po domačih delih — tako da je n. pr. v tem oziru nastal popoln preobrat.

Zanimanje za domačo knjigo in jezik je n. pr. tako veliko, da izdajajo na Češkem o tem poseben list in prirejajo javna predavanja. Jezik se čisti, izpopolnjuje. Vse se zaveda dolžnosti do domače narodne kulture.

Glede knjižnic bi navedel zgled iz ene ljubljanskih ljudskih knjižnic, ki je izposodila n. pr. leta 1914. okoli 3000 knjig, leta 1917. pa 9000 knjig. Januvarija leta 1918. pa 3000 knjig — torej v enem mesecu toliko, kot vse leto. Kulturni glad. Isto nam pričajo koncerti Glasbene Maticе in razne druge podobne prireditve v Ljubljani.

Zakaj hrepenimo v teh časih tako po trenutku umetniškega užitka. Od kod zahteva? Ali potreba? Ali vprašajmo bolj pesniško: Od kod to hrepenenje? Ali je to samo kulturni glad? Ali je to več? Ali je to odpor proti materializmu sedanjega življenja, zmaga duha nad snovjo, zmaga kulture nad barbarstvom? Ali je to odpor proti času, ki je nas hotel zadušiti z militarizmom? Ali so to pojavi, ki naznanjajo novo življenje?

Bodi kakor koli: kulturni glad ali nekulturna prenasičenost, to so veseli pojavi v naši javnosti. Ne mislimo, da bi mase sprejemale tudi politični program naše deklaracije s takim navdušenjem, ako ne bi slutile v njem novo kulturno življenje. Oni tisoči, ki so v Trstu slavili Krekovo slavje, — ali niso bili nam dokaz, kako hrepenijo široke vrste naroda po novem kulturnem življenju? Ne mislimo, da je bila tu potreba, ki je nas učila spoštovati našo pesem, knjigo, gledališče, jezik — to ni bil oni telesni glad, ki išče v umetnosti pozabljenja — to je več — to so znaki nove dobe. Razumejmo jih prav!

Široke vrste našega ljudstva se pripravljajo na novo življenje, ne pozabimo, da je naša dolžnost, da jim ga damo!

Pa kar se godi sedaj v nas in okoli nas, so znaki nove pomladi. Glad po kulturi je naše pomlajenje, pomeni konec zime in začetek novega življenja. Spoznali smo, da je le kultura ona sila, ki omogoča srečo človeštva. Vračamo se v oni duševni svet, ki nam bo prinesel odrešenje.

Pripravlja se vstajenje človeštva. Prešli smo do konca svoje Golgate, — človeštvo trpi na križu. »Žejen sem,« je rekel trpeč Mučenik, in so mu dali žolča in jesiha. Mi pa smo žejni nebeške krasote. Svet bo propadel v svojih nizkostih, kdo še danes slavi ubijanje in uničevanje? — Svet boja in divjaštva bo propadel. Mi smo na drugi strani — tam, kjer se tvori nov svet, svet krasote in življenja.

Dajmo njim, ki so žejni in gladni vsega, kar dviga srca, da bomo imeli v bodočnosti narod, ki bo ponosno stal med kulturnimi narodi!

Dr. Iv. Lah.

In kaj je to, laž ali resnica? Laž je navadno blago, ki je vedno na trgu, resnica pa je redko zlato. Zatorej oprezno ravnaj z resnico in ne nosi je vedno na koncu jezika! Laž in resnica sta sestri; enako opravljene vedno hodita druga tik druge in z enakimi očmi gledata v svet.

Dr. Janez Mencinger. (Abaddon).

Misli ob knjigi trpeče in ljubeče slovenske žene.

Naša pisateljica gospa Zofka Kvedrova-Demetrovičeva je izdala te dni novo knjigo, z naslovom »Hanka«. Hanka je mlada Poljakinja, ki je poročena z Nemcem in ima dve hčerki. Prišla je vojna in Hanka je morala bežati z doma.

To je bilo l. 1915., ko so ljudje bežali iz Galicije pa Moravo in na Češko. Prišli so celo k nam v slovenske kraje. Hanka je bežala v Prago.

V pismih, ki jih piše Hanka svojemu prijatelju Staszinskemu, je popisano vse gorje beguncev, žen, mater in nesrečnega naroda, ki mu je vojna uničila domovino. Tu vidimo boj mater za svoje otroke, nesrečne družine, ki so razkropljene po svetu, umiranje zapuščenih otrok.

V pretresljivih popisih nam je podala pisateljica vse to, kar smo doživeli na severu in na jugu tekom te vojne. Večina bojev je šla preko naših slovanskih dežel. Tla ob Visli, ob Drini, ob Soči so napojena z našo krvjo in z našimi solzami. Poljska, Srbska, Slovenska zemlja so bile prizorišče največjega trpljenja.

Hanka vidi in čuti vso to bolelost. Nje domovina je razdeljena med tri države, sinovi te domovine, Poljaki, se morajo bojevati — brat proti bratu — za tuje ljudi. Oni, ki vsi enako ljubijo svoj dom, ki govore vsi isti jezik, ki vsi žele samo svobodo svoje zemlje in svojega naroda, se morajo biti drug proti drugemu. Njih žene, matere, sestre, otroci morajo iskati zavetja pri tujih ljudeh. — Kar velja za Poljake, velja tudi za nas; ko čitamo to knjigo, mislimo nehote na naše gorje.

Hanka je prišla v Prago in se je posvetila delu za nesrečne begunce. Sama ne ve, ali je še živ prijatelj, ki mu piše vse to: on se bori na ruski fronti. Hanka mu popisuje vsa svoja čustva, misli, svojo veliko bolelost. Mati njena, ki je ostala v Karpatih, je zblaznela, nje hčerki je mož vzel v Draždane, kjer se bosta odtujili svojemu narodu, njen mlajši brat Jan je ranjen in ga pripeljejo v Prago, kjer umira v groznih bolečinah. Hanka trpi in rešuje, kar se da rešiti: pomaga v bolnici, skrbi za mlade matere - begunke in za sirote. V tem svojem dobrem delu najde uteho v groznih časih. Spoznala je, da je rešitev naroda in njegove bodočnosti samo s

VELIKA NOČ 1913

VELIKA NOČ 1918

tem, da se rešuje mladina. Pred vsem žena ima tu svoje najlepše polje.

Na koncu zvemo v par besedah, da je njen prijatelj, ki mu je popisala toliko vse to svoje in narodovo gorje — padel na ruski fronti. Nikoli ni čital pisem, ki so bila pisana s tako ljubeznijo.

Koliko žen je v tej vojni pisalo podobna pisma njim, ki jih niso mogli več čitati. Koliko noči so presanjale žene sestre, zaročenke in so iskale v mislih svoje može, brate, žene, tam v neznanih krajih, kjer je uničevala smrt vse, kar je bilo najlepšega in najdražjega na svetu. Koliko naših žen bi bilo napisalo vse to gorje, ki je bilo pred našimi očmi! Vse te žene bodo našle v tej knjigi vse, kar so preživljale same. Hankin prijatelj ni čital teh lepih pisem, a čitali jih bomo mi.

To je konfiteor pisateljice — to je knjiga ljubeče in trpeče slovanske žene — to je naša knjiga. Vse, kar nas je mučilo, vse kar nas še muči, je tu povedano. Pisateljica je podala v Hanki našim ženam knjigo, ki nam kaže pot bodočnosti: delo za dom, ljubezen do otrok, skrb za zapuščene sirote. Hanka ni bila srečna, k njej pa je sreča prišla s tem, da je druge osrečevala. Naj bi ne bilo slovenske žene, ki bi ne poznala te lepe knjige!

Še nekaj. Knjiga je pisana v hrvaščini. Pisana je v krepkem jedratem jeziku, ki je znan vsakemu, kdor je čital Zofkine knjige. Ta jezik je nam popolnoma razumljiv. Prepričan sem, da ga bodo naša kmečka dekleta prav tako razumela, kakor žene po mestih. Treba je, da se privadimo čitati knjige naših bratov, s katerimi nas veže sedaj tako ozka vez. V deklaraciji smo rekli, da hočemo biti ujedinjeni, da smo eno, da ni razlike med nami. Za to je treba premagati one male težave, ki se pokažejo spočetka. Prečitajte eno stran in boste videli, da vam je vse razumljivo. Tirolec gotovo manj razume pismeno nemščino, nego mi hrvaščino, toda on čita in razume. Ne dajmo, da bi nam kdo v tem mogel kaj očitati! Naš »kulturni glad« raste; ljudje hočejo čitati, knjig primanjkuje — treba je poseči po bogatih zakladih, ki jih imajo Hrvatje. V naših knjižnicah se sedaj izposodi več knjig, ko kdaj poprej. Bilo bi žalostno, če bi to bile nemške knjige. Pomislimo, da pride čas, ko se bomo ločili od tuje kulture. Ločiti se moramo že danes. Ne moremo imeti nič skupnega s tem, kar se godi danes po svetu. Očistimo se!

»Hrvatska Matica« je izdala krasne prevode iz ruske literature. Uživajmo te prevode; ako ne znamo rusko, vsaj v bratskem jeziku. Govorilo se je o reorganizaciji naših knjižnic. Treba jih je temeljito prenoviti. G. knjižničarji bodo imeli težek posel. Treba je, da bodo naše knjižnice res naše — slovenske, slovanske. Čitatelji sami naj bi knjižničarje podpirali v tem, da budé zanimanje za slovanske knjige. Vsak delaj v svojem krogu. Ena beseda véasih zadostuje in reši človeka. Jugoslovanske žene in dekleta, čitajte knjige v svojem jeziku. Le v teh knjigah je tudi naš duh. To sem si mislil, ko sem čital »Hanko«. Znano je, da Zofka Kvedrova izdaja v Zagrebu list »Ženski svet«, ki je namenjen Slovenkam, Hrvatiscam in Srbkinjam. List prinaša krasne članke od vseh strani naše jugoslov. domovine. Bilo bi žalostno, ko bi Slovenke, ki so si s podpisovanjem deklaracije pridobile tak ugled med slov. ženami, v dejanju ne pokazale, da v polni meri umevajo svojo nalogo, da hočejo biti eno s svojimi sestrami. Zato je treba, da čitajo srbohrvatske knjige, časopise itd. prav tako, kakor slovenske. Ako bodele prečitale »Hanko« bodele videle, da je treba premagati male zapreke, zato, da bomo veliki! Le taka pot vodi do zmage. Zato je pisateljica pisala knjigo v hrvatskem jeziku, da bo enako dostopna vsem — saj je to knjiga, ki govori nam vsem iz srca in govori za nas vse. Gotovo jo bodo kmalu prevedli tudi Čehi in Poljaki. Zaslužila bi, da bi jo čital ves svet, da bi videl naše trpljenje — pa tudi delo naše žene za boljšo bodočnost domovine. Upajmo, da se bo k temu vprašanju oglašila še kaka naša žena. Treba je, da se o tem odločno izpregovori. Kakor je bila od nekdanj »Branka« od šenoe pri naših ženah priljubljena knjiga, tako bi morala »Hanka« postati v teh časih zgled naše trpeče in zavedne žene. Naša vojna je »vojna za fronto« in nobena knjiga nam ni podala vsega tega tako, kakor »Hanka«. Toda to niso le popisi bede in strahote, tu so tudi zdrave misli, oni nazorji, ki jih imamo vsi. Kulturni ljudje, vsi, ki hočemo živeti višje življenje vredno človeka. Slovenke morajo biti ponosne, da je iz njih vrst izšla pisateljica, ki je svetu napisala to knjigo. **Dr. Jesen.**

Naša politična moč ne leži v navdušenih opozicijskih govorih, ampak le v soglasnih zahtevah vsega slovenskega naroda.

Davorin Trstenjak.

Podružnica Zveze jugoslovanskih železničarjev na Zidanem mostu.

Ustanovni občni zbor te podružnice se je vršil v nedeljo, dne 24. sušca t. l. popoldne v dvorani hotela Juvančič na Zidanem mostu. Med zborovanjem se je vršila prijama članov. Podružnica namerava vzeti pod svoje okrilje glavno progó južne železnice od vštévši postajo Ponikve, do vštévši postaje Sava, in progó Zidanimost-Savski marof.

Železničarji! Čas hiti in se ne vrne nikdar več. Trenotki, ki jih preživljamo sedaj, so velevažni; pomenjajo leta in ostanejo merodajni za nepregledno dolgo dobo. Bolj kakor kdaj je potrebno danes, da se združimo v eno samo trdno organizacijo. Razcepljene, kakor smo bili, so nas vedno tlačili in nismo mogli priti do veljave. Prvič so nas tlačili, ker smo jugoslovanske krvi, drugič so nas zapostavljali, ker se nismo zavedali važnosti našega stanu, teže našega dela. V naši dobrodušnosti smo poskusili že vse. Mnogo naših tovarišev sploh ni včlanjenih v nobenem stanovskem društvu. To je napačno, kajti ves naš stan je zapostav-

ljen, torej je treba stanovske organizacije. Le ta je zmožna spraviti naš stan do večje veljave. Drugi tovariši so poskušali s tem, da so bili člani nemških stanovskih društev. Varali so se: nihče jih ni vpošteval, razven kadar je bilo treba delati, končno pa so bili vun vrženi. Imeli smo lastna društva ter smo z Nemci skupno postopali v vseh stanovskih vprašanjih. Zvesto smo se borili. Uspéh? Drobtine od skupnih uspehov, izpodrivali so nas z vsakega mesta, kjer se je malo boljši kruh, in ko je bila usodepolna ura, zaničevanje in obrekovanje od naših stanovskih tovarišev, tujerodcev in poturic. Z vseh strani smo čuli glas: »Dobri delavci ste, delajte za nas; hrabrite, umrite za nas, hlapci! Komu naj še zapujemo? Edino in samo sebi! Onim našim tovarišem, ki še vedno zaupajo krogom, ki so nas tolikrat varali in smrti v naročje metali, kličemo kot iskreni bratje — Pozor, da ne varajo še vas! Izkušnje govore več kakor cele knjige sladkih in lepih besed!

Da kot stan pri nas nismo prišlo do zasluzene veljave, smo sami krivi, ravno ker smo se pustili od tujcev za nos voditi. Vodstvo vsake akcije je bilo v tujih rokah. Za vsako drobtino, vrženo s tuje bogate mize, smo se stegli kakor psički za oglodano kost. Ob takih prilikah navadno kosti sledi bič.

V vseh ozirih torej je treba temeljite spremembe. Najprvo se moramo postaviti na popolnoma lastne noge. Naši lastni voditelji naj bodo tudi naši najvišji voditelji. Tujo modrost lahko študiramo, odvisni od nje pa ne smemo biti nikdar več. Kdor se dela odvisnega od tujca, mora tako plesati kakor tujec žvižga. Da pridemo čim preje v boljše razmere, se moramo združiti vsi od delavca do uradnika. Težav ne more biti, kajti Slovencev je že po naravi demokrat. Stanovskih in izvenstanovskih aristokratov še ne poznamo mnogo. Kar jih je med nami, so večinoma tujci. Pri nas je še čas, da posebno stanovske aristokracije sploh ne pustimo razviti se. Vsi naši uradniki naj vstopijo v demokratično »Zvezo«! Naj se Nemci svoje aristokracije sami otresajo, mi se bomo otresli samo privandrane, tuje. Za boj smo jim dobri, potem pa nas na cedilu puščajo ali pa še izpodrivajo in zaničujejo.

Skupnosti potrebujemo vsi jugoslovanski železničarji tudi radi tega, da se pripravimo za bodočo socijalno reformo. To reformo moramo pripravljene dočakati. Kadar je stvar že na na dnevnom redu, je prekasno zbirati se.

Kakor se skoraj ves svet bojuje za demokratično uredbo med narodi, za enakopravnost in samoodločbo, prav tako bo po končanem boju za ta demokratična načela in tik za petami z enako silo sledil podoben proces med stanovi. Za take boje je treba priprave in izobrazbe, sicer zopet obsedimo. Drugi stanovi bodo dobro služili in bogateli, mi bomo ob slabi plači mnogo in odgovorno delali in svoje zdravje zapravljali. Nemci ne skrbje za našo izobrazbo, kajti oni računajo da ostanemo hlapci. Da ne ostanemo hlapci, temveč da postanemo neodvisni in dvignemo svoj glas, kadar pride vrsta na nas, se moramo sami pripraviti. Zato brez strahu vsi v »Zvezo«. Kdor se odteguje, sam sebi škoduje, brez dela pa ni nikjer jela!

*Le kdor je mož od pete do temena,
iz jekla vliť, izklesan iz kremená,
pogumno hodí vselej svojo pot,
nobeden ga ne straší trnjev plot;
pregraj on ne pozna in ne ovir
in skoz goščave sam si krčí tir.
Zanaša se na svojo močno pest,
poslušá samo svojo dobro vest.*

A. Aškerc (Zlatorog).

Vprašanja in odgovori.

F. V., Hrašče pri Postojni.

I. Ali so starsi upravičeni do državnega vzdrževanega prispevka za vpoklicanim sinom, ki je do svojega 15. leta pomagal doma na polju, se sei s 10. letom rokoveistva učil in je bil s 17. letom (dne 6. februarja 1918) vpoklican v vojaško službo?

Starsi nimajo pravice do podpore, ker pred sinovim vpoklicem niso bili od njegovega delavnega zaslužka odvisni.

Tudi po novem zakonu, ki daje potrebnim, do alimentacije upravičenim staršem pravico do državnega vzdrževalnega prispevka tudi v slučaju, da od vpoklicanega sina niso bili odvisni, nimajo pravice do podpore, akoravno so morda brez premoženja in za vsak zaslužek nezmožni. Akoravno bi namreč od sina sodnijsko zahtevali, da jih mora preživljati, ker se sami ne morejo, jih pa v našem slučaju sin, tudi če ne bi bil pri vojaki, ne bi mogel preživljati, ker je bil ob vpoklicu šele 1 leto obrtni vajenec in sedaj gotovo ne bi še ničesar ali pa vsaj ne toliko zaslužil, da bi lahko razen sebe še starše preživljal.

II. Ali imajo starši pravico do podpore po sinu dijaku, ki je v počitnicah in pet mesecev, ko je bil od vojakov odpuščen, pomagal doma na polju, ki je bil pa sedaj zopet vpoklican?

Za tega sina velja praviloma isto, kar je bilo v prejšnjem vprašanju povedano.

Pravico do podpore bi imeli le, če je bilo delo Vašega sina na polju za Vas tolikega pomena, da se lahko reče, da ste bili od njegovega dela bistveno odvisni ter brez njega ne bi bili mogli pošteno shajati, ker bi bili morali morda mesto njega najeti hlapca ali drugega delavca, ki bi Vas bil pa toliko stal, da dohodki zemljišča po odbitku stroškov za delavca ne bi zadostovali več za preživljanje družine, ali ker je sedaj, ko manjka pomoč Vašega sina, ki je vedno ravno ob glavnem delu doma pomagal, zemljišče tako slabo obdelano, da družine več ne preživlja, dočim bi jo lahko, če bi bil sin doma. Pri računanju stroškov za delavca seveda hrane ne smete šteti med posebne stroške, ki jih ne bi imeli, če ne bi bil sin pozvan v vojaško službo, ker bi tudi sin jedel doma.

Naša kulturna društva.

50letnica »Dramatičnega društva« v Ljubljani. Ustanovila sta ga Luka Svetec in prof. Jos. Starè. Dne 15. marca 1888. leta se je vršil prvi občni zbor »Dramatičnega društva«. V začasni odbor so bili voljeni Peter Grasselli, dr. Jos. Poklukar, dr. Karel Bleiweis, Ivan Murnik, Josip Nolli in Dragotin Žagar. Vsi so umrli, edini Grasselli živi. Dne 21. junija 1868 se je vršil v čitalnični dvorani izredni občni zbor, ki je izvolil prvi odbor 20 članov; predsednik je bil Fran Levstik, blagajnik Žagar, v odboru pa so bili poleg drugih pisatelj Fran Cegnar, urednik-pisatelj Josip Jurčič, Josip Stritar; za podpredsednika je bil izvoljen Peter Grasselli, za tajnika pa prof. Juri Kozina. Toda predsednik in tajnik sta vzdržala le par mesecev, tako da sta dalje vodila društvo Grasselli in Jos. Nolli, kasnejši slavni bariton, operni pevec ter urednik »Slovenskega Naroda«. V I. in II. letu svojega obstanka (malone do konca l. 1869) »Dram. društvo« ni smelo prirediti predstav v dež. gledišču. Šele III. leta je smelo društvo igrati po — enkrat na mesec! Prvo predstavo v dež. gledišču je priredilo 10. oktobra 1869 ter je s tem položilo temeljni kamen nadaljnjemu razvoju slovenski Taliji. Predstava se je otvorila s prologom in igrala K. Sabinova češka veseloigra »Inserat«. Vse je vrelo v gledališče in navdušenje je bilo splošno, kakor leta 1848. Pri predstavi dne 21. novembra 1869 je bilo že toliko občinstva, da so ljudje tudi iz glediške prostorne veže gledali v širom odprto gledališče, drugega občinstva pa je bilo še vse polno na cesti. Le 8 nemških lož je ostalo praznih. Kakor so bili namreč Slovenci navdušeni za

svoje glediške predstave, prav tako bešni so bili nanje zagrizeni ljubljanski nemškutarji; zato niso marali svojih lož niti za denar odstopiti Slovincem. Neka gospa Janescheva se je javno bahala, da niti za 1000 goldinarjev ne da svoje lože Slovincem na razpolago. Kako se je »Dramatično društvo« in z njim slovenska Talija razvijala, o tem izpregovorimo kaj več prihodnjič. Iz Ljubljane se je zanesla dramatična umetnost po vsej naši domovini, zato je jubilej ljubljanskega »Dramatičnega društva« važen kulturni jubilej za vsa slovenska dram. društva in vse slovenske odre po čitalnicah in drugih narodnih društvih.

Ob 25letnici »Slovenskega planinskega društva«. Letos bi lahko slavilo to v narodnem in gospodarskem oziru sila važno društvo svojo 25letnico. Toda vojna doba nam niti tega ne dovoljuje. Spominjamo pa se njegovih velikanskih zaslug za naše hribo-lazništvo, za otvoritev novih potov, slovensko označitev krajev in cest, za ožitvorjenje 24 podružnic, zlasti pa za zgradbo 29 lepih planinskih koč in domov; spominjamo se velezaslužnega delovanja društvenega lepega, zgodovinsko, narodnopisno, zemljepisno in leposlovno ter poljudno znanstveno vedno izborna delavnega glasila, »Planinskega Vestnika«, ki je prinašal tudi več let krasne slike z naših planin in dolin. Železna vztrajnost našega slovenskega planinskega društva je bila vzgledna za ves slovanski jug. Čast društvu, vso hvalo njegovim odbornikom!

Slovensko ženstvo za majniško deklaracijo.

Marca 1848. so Nemci, Madžari in Slovani složno manifestirali in demonstrirali za ustavo, odpravo cenzure in tlake, za svobodo narodnega in verskega prepričanja, — marca 1918 pa demonstrirajo in manifestirajo za svobodo le Slovani, kajti Nemci se svobode boje. Svobodo poznata Madžar in Nemeč le zase in ne privoščita je nikomur drugemu.

In kakor marca 1848, so marca 1918 ljubljanske ulice odmevale slovenskih klicev po svobodi, toda Nemci so se poskrili in so molčali. Pred 70 leti so se narodi složno otresli težkih okov absolutizma in policijske vlade Metternichove, — letos pa smo v Ljubljani manifestirali proti vsem krivicam, nasilstvom in okovom, ki smo jih prenašali Slovenci tekom poslednjih desetih let pod absolutizmom in policijskim vseh nemških vlad doslej. In zvesti načelom svojih dedov in očetov, smo demonstrirali za pravico, resnično in svobodo: tri reči, ki jih Nemeč in Madžar ne trpita, kadar gre za Slovane. Dne 23. in 24. marca t. l. smo zopet dokazali, da smo napreden in kulturni narod, dosleden in značajan; ta dva dneva, ko smo nad vse dostojno demonstrirali za svobodno neodvisno jugoslovansko državnost, sta bila krasna kot so krasne naše stare pesmi svobode: prepevali so jih pred 70 leti naši dedi in naše babice, prepevali smo jih zdaj zopet mi, naše žene in naše hčere. Še nikdar pa ni složni in edini narod naše Bele Ljubljane praznoval takega zmagovalnega narodne samozavesti, volje in vere, kakor v teh dveh dneh.

Na kolodvoru juž. železnice je sprejemalo naše ženstvo v družbi poslancev in obč. svetnikov načelnika Jugoslovanskega kluba, prvoboritelja za našo deklaracijo. V dr. Korošcu smo pozdravili jugoslovansko idejo in ji priredili sprejem, kakršnega še ni videla Bela Ljubljana. Vse je iz enih ust, iz ene duše, iz enega srca vriskalo: »Živio, dr. Korošec! Živela Jugoslavija! Živela deklaracija!« — Vse je mahalo z robcem in s klobuki ter veselo, navdušeno, nad vse iskreno vzklikalo in prepevalo, prepevalo . . . Starci in starke so jokale od ginjenosti in silnega, mogočnega čustva, ki ga ni mogoče popisati.

Kdor je doživel te trenutke, njega ni strah bodočnosti našega troedinega naroda v kljub vsemu divjanju nemštva in madžarstva.

Poslanci so se peljali med orjaškim zidom radostno razburjene množice, ki je pozdravljala neprestano. V kočiji, ki se je vozila pred vozom z voditeljicami našega ženstva, go. Tavčarjevo in gđc. Krekovo, sta sedela dr. A. Korošec in dr. Vl. Ravnihar. Slovenska mladina v svojem navdušenju pa je izpregla konja ter sama peljala naša hrabra politična voditelja po Dunajski cesti, po Prešernovi in Stritarjevi ulici prav do magistrata. Silne goste trume radostnega naroda so obdajale s cvetjem posuti voz ter prepevale vso pot »Lepa naša domovina«, »Hej Slovani« in »Naprej«, prepevale so vso pot, vedno iznova, v vedno enako mogočnem zboru. In nihče se ni drznil ugovarjati.

Ves Mestni trg je bil nabito poln, z mnogih hiš so vihrale trobojnice. Dr. Korošec je šel posetit župana, dr. Ivana Tavčarja ter se je nato z njim in z obč. svetniki vred pokazal na magistratnem balkonu. Tam je izpregovoril kratko, pozivljajoč k slogi in vztrajnosti v boju za naše narodne ideale ter je vzkliknil: »Živela naša Bela Ljubljana!« In zopet je narod vriskal ter pel, pel . . .

Zvečer je bil v okrašeni veliki dvorani hotela »Union« prijateljski večer. Govorili so župan posl. dr. Iv. Tavčar, prelat A. Kalan, urednik »Slov. Naroda« dr. Alb. Kramer, urednik »Mirac« vikar Smodej iz Celovca, urednik »Napreja«, soc. demokrat A. Kristan in končno dr. A. Korošec. Vsi so navdušeno govorili o majniški deklaraciji, o naši svetli bodočnosti, ki mora priti po naši težki, žalosti in smrti polni preteklosti.

»Jutri je cvetna nedelja«, je dejal stvo-lasi Kalan; ne pozabimo, da nas čaka morda še Veliki petek! Toda naj pride! Za njim pride, mora priti Velika nedelja, dan našega vstajenja! — Pevski zbor je prepeval naše stare, častitljive, a vedno krasne narodne himne, moški kvartet pa je izvajal nekaj izbornih modernih naših četverspevov.

Kako složni, edini, vsi enako navdušeni smo bili tega večera. Vsi smo se okrasili s trobojnicami, oljčnimi vejicami in bršljinom, da smo bili podobni našim dedom l. 1848. Kako smo se ogrevali ob pogumnih besedah govornikov in kako pristržno so se veselili dr. Korošec in tovariši vročih iskrenih izrazov vseobčega zaupanja in ljubezni!

»Tudi mi smo le ljudje«, je dejal dr. Korošec. »Ko gledamo v Vaše blesteče oči in od navdušenja žareče obraze, pa nam raste železna volja, vztrajati v boju do zmage ali smrti, saj se iznova zavedamo, da smo na pravi poti!«

V nedeljo ob 11. dopoldne je bila velika dvorana Unionska tesno natlačena kot še nikdar. Na galeriji in na balkonih se je tiščala glava ob glavi, celo na pomolih pod okni so stali smeli dečki, v dvorani pa je bila uprav strašna gneča. A tudi po hodnikih in pred hotelom so še stale trume ljudi, ki niso našle več prostora.

Na odru, okrašenem z zelenjem in drevjem, so se zbrale naše žene in dekleta, zbiralke podpisov za deklaracijo, nad odrom je visela slika št. dr. J. Kreka, na pročelni galeriji pa so bile v široki dekorativni šop zbrane trobojnice vseh slovanskih narodov v državi: na sredi mestna belozelena, okoli nje slovenska, hrvatska, srbska in češka. Na tem balkonu so se razvrstile lepe naše krepke devoyke v slovenskih in jugoslovanskih narodnih nošah ter so čakale, stoječe pred koši, polnimi rož in cvetja.

In ko je pripeljal župan dr. Iv. Tavčar v dvorano dr. A. Korošca, ki so ga obdajali Ivan Hribar, naši državni in deželni poslanci ter zastopniki vseh naših pokrajin, je zorilo po dvorani, robcem so frleli, klobuki mahali, z galerij pa se je vsul dež cvetk.

Nato so prekrasno govorile ga. Franja Tavčarjeva, gđc. Cec. Kreko-

va, Hrvatica gđc. Božičeva in Čehinja gđc. Čerminova, končno pa dr. Korošec. Naše ženstvo je izročalo 7 debelih knjig z nad 200.000 ženskimi podpisi jugoslovanske deklaracije.

Billi so mogočni trenutki! — Enoдушnost žen, deklet, mož, stark, starcev in mladine, vriskajoče in prepevajoče, je bila veličastna. Lahko rečemo: dokler imamo za seboj tako ženstvo, dokler je v narodu toliko ognja in vere, dokler bo Ljubljana kazala na tako lep način, da se zaveda svojega voditeljskega pomena, dotlej se nimamo bati za svojo bodočnost. Praznik slovenskega ženstva nam je jamstvo, da je po triinpolletni zimni napočila za Slovence topla in svetla pomlad, da iz groba vojne prihaja naše vstajenje!

*Kedor je sam, lahko ga vsak zatira,
če sam je, pasti mora še junak;
a kogar broj tovarišev podpira,
pogum mu rase, dasi je šibak;
stoterna moč tako se v slednjem zbira,
iz čete vse za vse močan je vsak.*

S. Gregorčič (Pesmi).

Gospodarstvo.

Splošna dolžnost delati. Listi poročajo, da namerava vlada državnemu zboru predložiti v odobrenje novo postavo, s katero se naj vpelje z zakonom splošna dolžnost delati. Po tem načrtu naj se pritegnejo k delu vsi moški v starosti od 17.—60., in vse ženske od 19.—40. leta. Država hoče delo vseh svojih državljanov nadzirati, hoče delo vseh organizirati ter vse neporabljene moči prisiliti, da delajo na korist splošnosti. Stvar ni nova; na Nemškem že imajo tako postavu, ki se pa menda ni posebno obnesla. Dandanes ima vsak deloljuben človek že svoje delo in dober zaslužek. Lenuhov, postopačev in vlačug pa tudi nobena postava ne prisili, da bi resnično koristno delali. Po novi postavi bodo okrajna glavarstva in magistrati poiskali vse tiste moške in ženske osebe, ki zdaj sploh ne delajo ali pa delajo brez koristi za človeštvo. Te človeške trote potem prisilijo k delu, kar bo čisto prav. Vprašanje je le: če bo avstrijski birokratizem kos tej nalogi in če bo postopal nepristranski. Na kmetih in po mestih je treba pridnih rok. Toda mnogo lenuhov živi danes te od pod-pqr in beraštva.

Zvišanje cen klavne živine. C. kr. poljedelsko ministrstvo je naročilo Deželnemu mestu za vnovčevanje živine v Ljubljani, da sme plačevati klavno živino za kilogram žive teže pri vsaki vrsti 1 krono višje kakor doslej. To po le tistim rejcem, ki oddajo živino »Kranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine«, oziroma njegovim zaupnikom prosto voljno. Ako je treba vzeti živino potom prisilne revkizicije, se plača samo do sedaj veljavna cena. Tudi pri živini, določeni za civilni konzum po občinah, se bo pod zgoraj omenjenimi pogoji plačevala prej omenjena višja cena. Vkljub tej podražitvi pa se cena za civilno prebivalstvo ne zviša. Primanjkljaj med sedanjo in bodočo višjo ceno, ki ga prejme rejec, nakaže namreč finančno ministrstvo rKranjskemu deželnemu mestu za vnovčevanje živine.

Kranjski stavbni les za Trst. V gospodski zbornici je odgovoril domobranski minister Czapp na vprašanje A. Escherja iz Trsta glede preskrbe Trsta s stavbenim lesom. Escher je zahteval, da naj se daje Trstu iz armadnega obsežja na Kranjskem in Koroškem vsak mesec po 10 vagonov stavbenega lesa, da se bodo lahko krile najnujnejše lesne potrebščine za Trst. Armadno vrhovno poveljstvo je sporočilo, da je sicer iz vojaških ozirov potrebna omejitev lesnega izvoza na sploh ali polgala važnost na to, da je Trst zadostno preskrbljen z lesom in torej ne bo nasprotovalo lesnemu izvozu v Trst. — Čuli smo že pritožbe, da se obilo lesa iz Kranjske izvažava v Trst, da hodijo laški tržaški agentje po Kranjskem in iščejo les, za kateri pla-

čajo vsako ceno in da se je bati, da bo Kranjska dežela kmalu brez lesa, ako se bo les tako pridno izvažal, kakor doslej. Sedaj pa hočejo Tržačani s Kranjskega in Koroškega po 10 vagonov lesa na mesec. Recimo, da bo dala naša dežela polovico, pridemo v kratkem ob ves les. Mi pa les potrebujemo zase in potrebujemo ga za obnovo slovenske Goriške, ne pa da bi se vozil slovenski les, prodan v Trst Lahom, na slovensko Goriško v stavbene svrhe po nezaslišano visokih cenah. Priporočamo to zadevo prav nujno našim poslancem.

Ljubljanska kreditna banka. Pod predsedstvom predsednika g. Dr. Ivan Tavčarja se je vršila dne 18. t. m. bilančna seja upravnega sveta Ljubljanske kreditne banke, v kateri je bila po ravnateljstvu predložena bilanca za poslovno leto 1917 odobrena. Sklenilo se je predlagati običnemu zboru, ki se bode vršil 15. aprila t. l., da določi iz doseženega čistega dobička v znesku 1.285.511'40 za plačilo 7% dividende K 700.000'— . Po odbitku statutarično določene taničine upravnega sveta in statutarične dotacije rednega rezervnega fonda per K 61.770'15 naj se od ostanka dodeli K 60.000 penzijskemu fondu uradništva in K 300.000 rezervnim fondom banke, kateri bodo potem znašali nad K 2.000.000'— , torej več kot 20% delniške glavnice. V isti seji se je sklenilo, predlagati običnemu zboru zvišanje delniške glavnice od K 10.000.000'— na K 20.000.000. Dosedanji podravnatelj banke g. Hanuš Krofta je bil imenovan ravnateljem.

Avstrijski državni dolg ob koncu četrtega vojnega leta. Zastopnik finančnega ministrstva je podal podatke, kakšen bo državni dolg avstrijske polovice — torej brez Ogrske — ob koncu četrtega vojnega leta, t. j. 1. julija 1918. Po njegovih navedbah bo znašal avstrijski vojni dolg kakih 72 milijard kron, torej kot petkrat več nego v času pred vojsko, ko je naša državna polovica imela dolgove za 13 milijard kron. Izdatki za obresti — če računamo obresti po 6 odstotkov — bodo znašali na leto nič manj kakor 4335 milijonov napram 489 milijonov v mirnem času. Ako bi državni dolg dne 30. junija 1919 porazdelili med prebivalstvo, bi prišlo na vsako glavo 2475 K napram 445 K pred vojsko. Vpričo naših financ bo pač država mogla težko kaj prispevati za povzdigo gospodarstva in kulture po vojni.

Majhna zmeta. Novi načelnik urada za državno prehrano je povedal, da se je lansko uradno poizvedovanje o žetvi zmotilo samo za sedem milijonov meterskih stotov za pol leta. Veljalo pa je to uradno poizvedovanje 15 milijonov kron. Ako bi se bil žrtvoval ta ogromni znesek raje za obdelovanje zemlje, bi bil nosil bogate obresti, tako pa je ostal le popisan papir, ki ne nasiti niti enega človeka.

Živila iz Ukrajine. Ukrajinska delegacija se je obvezala, da pošlje do 25. aprila centralnim državam 30.000 vagonov žita, 2000 vagonov zmrzlega mesa in 1000 vagonov sadja, torej vsega skupaj 33.000 vagonov, kar bi bilo 3.300.000 meterskih stotov. Po tem računu bi prišlo na vsakega prebivalca Nemčije in Avstro-Ogrske po 2³/₄ kilograma. Ni veliko, a zdaj menda še tega ne bo, ker bodo centralne vojske, ki so vdrle v Ukrajino, živila sama zase potrebovala. Sicer pa si daje Nemčija celo masno ukrajinsko prst v vagonih dovažati domov, da ž njo popravi nenaško zemljo.

Kako pride ukrajinsko žito k nam. Nedavno se je ustanovila na Dunaju družba za uvoz ukrajinskega žita pod naslovom »Gig«. Doslej je pooblaščenih 11 komisijskih tvrdk, da bodo vse delovale v Ukrajini. V vodstvu družbe pa so sami Kohni, Löwyi, Gehorsami, torej sami židje. Da bo potemtakem ukrajinska moka strašno draga, si lahko mislimo.

Zračna pošta Dunaj-Kijev. Dunaj in Kijev sta od 20. t. m. zvezana z zračno pošto. Letalo s pošto, namenjeno v Kijev, se je pripeljalo 20. t. m. po voznem redu točno ob 12. deset minut opoldne v Krakov. Ob 12. uri 45 minut je sprejelo drugo letalo pošto ter odletelo v Lvov. Iz Lvova je odletelo letalo 21.

t. m. v Kijev. Odslej poleti vsak dan po eno letalo z Dunaja v Kijev in nazaj.

Skromni Bolgari. Iz Budimpešte je prišla zdaj na Bolgarsko vojaška konvedska godba, ki koncentrira na korist bolgarskega »Rdečega križa«. Madžarski listi poročajo, da je potovanje te godbe po Bolgariji prineslo doslej »Rdečemu križu« 40.000 K. To ni posebno veliko. No, upajmo, da se zasluži s to godbo vsaj še trikrat toliko. A Bolgari so že za toliko hvaležni. V Sofiji so sprejeli madžarsko godbo na kolodvoru sila navdušeno. Madžarske muzikante je pričakovala častna kompanija, in kapela gardnega polka jih je pozdravila z bolgarsko himno. Naslednjega dne pa je godbo sprejel sam bolgarski car Ferdinand s prestolonaslednikom ter je godbo po serenadi nagovoril v madžarskem jeziku z navdušenim pozdravom, ki se je zaključil z besedami: »Eljen Honvedi! Eljen ogrska domovina!« — Istočasno so bili bolgarski industrijalci in trgovci iz Sofije, Skoplja i. dr. na Dunaju, kjer so jim dunajski trgovci, večinoma čifuti in nekaj krščanskih socialcev, priredilo banket, a pozdravil jih je znani renegat Bielohlawek, ki igra na Dunaju vlogo starega Dunajčana. Dunajčanje so bolgarskim trgovcem pokazali razstavo dunajske mode: obleke iz svile, sukna in papirja. In vsi govorniki so vabili Bolgare, naj kupujejo na Dunaju! Bolgari so bili baje jako zadovoljni. Dober tek!

Celuloza kot krma. Iz Švedije poročajo, da so našli novo krmilo, ki naj nadomesti manjkajočo krmo za konje in govejo živino. Ker je novega krmila dovolj, se za živino ni več bati. To krmilo je celuloza iz lesa ter sta jo iznašla profesor P. Klason in inženir A. Ramen. Celuloza iz lesa je gotovo uporabno krmilo, ker kemične sestavine celuloze so približno iste kakor sladkorne. Poskušili so dokazati, da je celuloza za živino prebavna, in da konji lahko do 90 odstotkov samo celulozo zobljejo, ne da bi na moči in zdravju trpeli. Celulozo treba zmešati z rezanico in namočiti. Na novo krmo pa se sme živino navaditi polagoma. Konj potrebuje na dan 3 kg celuloze (suhe), 4 kg rezanice in 100 gramov melase. Na Švedskem pridelajo zdaj na mesec že po 90.000 ton celuloze, potrebujejo pa je kvečiemu 60.000 ton. Ostanki bodo izvažali. Morda se loti fabrikacije novega krmila tudi naša vojna uprava.

Majhen narod, ki ima dosti vrednih ljudi, je več vreden ko velik, ki obstoja iz samih socijalnih ničel.

»Svobodna Misel«, 1., 3.

Politične vesti.

— Narodni svet. V nedeljo, dne 24. t. m. je imel izvrševalni odbor Vseslovenske ljudske stranke pod predsedstvom dr. Korošca dopoldne in popoldne posvetovanje o narodnem svetu. Zvečer ob 7. so se sestali zastopniki Narodno napredne in Vseslovenske stranke k skupnem posvetovanju. Objavljen je bil sledeči komunikat: »V navzočnosti načelnika Jugoslovanskega kluba, posl. dr. A. Korošca, se je vršilo v nedeljo 24. marca prvo posvetovanje zastopnikov Narodno napredne stranke in V. L. S. o ustanovitvi narodnega sveta. Dosežen je bil v tem oziru popoln sporazum v vseh načelnih vprašanjih.

— Ljudskega shoda pri D. M. v Polju, dne 25. marca se je udeležilo nad 300 ljudi. Predsedoval je domači župan g. Jakob Dimnik. Drž. posl. Evgen Jarc je govoril o zunanje in notranje političnem položaju. Urednik dr. Jež je poročal o podrobnem delu za deklaracijo, dr. posl. J. Gostinčar pa o potrebnih gospodarskih in stanovskih organizacijah našega naroda. Sprejete so bile resolucije, v katerih prisega ljudski shod zvestobo majniški deklaraciji, izreka zaupanje Jugoslovanskemu klubu in z vso odločnostjo zahteva, da naši zastopniki za nobeno ceno ne odnehajo od zahteve po samostojni jugoslovanski državi. Shod pristrčno pozdravlja složno sodelovanje vseh strank ter Slovenke,

ki so najbolj oživile majniško deklaracijo. Prosi jih, naj vcepijo v srca naših otrok trdno narodno misel in zantevo narodne in urž. svobode troednega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov.

— Nov slovenski deklaracijski zbornik. Socijalistična omladina je prišla izdati mesečnik »Demokracija«, ki je posvečen poučnim razpravam za poglavitvev demokracije in socijalnega naziranja v našem javnem življenju. Socijalistična omladina stoji, kakor razvidno iz programatičnega uvodnega članka, na stališču, ki je sicer v nacelnem nasprotju s pojmovanjem socializma in demokracije nase ončajne socijalne demokracije stranke pod vodstvom dr. Tume in drugih. Nazore socijalistične omladine v gospodarskem, narodnem in kulturnem pogledu z lanko vestjo sprejema in pomaga uveljaviti vsakdo, ki umeje smer sedanjega svetovnega razvoja in ki zna pojmom demokraciji in socializmu dati pravilno vsebino. Navajamo nekaj mest iz programatičnega uvodnika novega mesečnika: »Samoodločevanje narodov je prva in temeljna zahteva demokratizma in socializma. Narod je oni okvir, ki edino v njem more danes posameznik razvijati svojo osebnost do najvišje stopnje. Mera, do katere je to možno, pa je dana v svobodni, ki v njej živi narod. Na današnjostopnji človeškega razvoja je predpogoj narodne svobode samostojna narodna država z najširšo samoupravo. — V imenu samoodločevanja narodov zahtevamo federalistično državno ujedinenje slovensko-hrvatsko-srbskih ozemelj. — Demokratizacija družbenega in državnega ustroja in življenja je cilj, ki po njem stremimo. Demokratizem zahteva v bistvu, da se ustvarijo taki vnanji predpogoji družabnega življenja in da se izvrše take državne reforme, da bo v svrhu splošne blaginje možna udeležba vseh odraslih mož in žen pri izvrševanju politične in gospodarske moči, da bodo vsem ljudem zagotovljeni pogoji človeškega obstoja in da bo mogel vsakdo razvijati svojo osebnost pod enakimi vnanjimi pogoji. Stojimo na stališču verske strpnosti in medsebojnega spoštovanja, tako med verskimi družbami, kakor med posamezniki. Da morejo verske družbe izvrševati svoje kulturno poslanstvo in da more i država zadostiti svojim nalogam, je popolna in vsestranska medsebojna neodvisnost cerkve in države neobhodno potrebna.« Socijalno - demokratična stranka, ki je do danes edina pri nas propagirala socializem, ni vedno in povsod dovolj globoko in široko zajemala iz naroda. Propagatorji in voditelji stranke se ne zavedajo tega, da so sicer socijalistične ideje mednarodne, vsemu človeštvu skupne, ali da se te ideje oblikujejo in udejstvujejo pri različnih narodih različno, odgovarjajoč pač mišljenju in čustvovanju posameznih narodov, medsebojnemu razmerju družbenih slojev ter višini politične in gospodarske organizacije. Idejno zajemajoč iz nemškega socializma, je enostransko posnemala delovanje nemške socijalno - demokratične stranke. Posledica tega je nejasnost v načelih in nedoslednost v taktiki. Tako koleba stranka med radikalizmom in oportunistom. Načeloma, teoretično hoče biti radikalna, v dejanju praktična in oportunistična. Novi mesečnik naznanja, da je vsem pristopna javna tribuna brez razlike na strankino ali stanovsko pripadništvo.

— Kaj se pripravlja na Hrvatskem? Sliši se, da se sedanja vlada na Hrvatskem bliža koncu. Za seboj nima ne naroda, zato pa tudi ogrske vlade ne. Koalicija je pri narodu izgubila vse zaupanje, pri vladi pa vsako veljavo. Madžarska vlada se hoče torej koalicije otresti ter, če mogoče, dobiti novo madžarsko vlado za Hrvate. Koalicija se je hvalila, da je dosegla medicinski vseučiliški oddelek ter volilno reformo. Toda Werkerle, ogrski ministrski predsednik, volilne reforme ni odobril ter namerava volitve izvršiti po starem volilnem redu. Nič ni pomagalo koaliciji, da je hlančevala Madžaronom ter zatirala vsak izraz bratskega čustva do Slovencev in Hrvatov, da je neganjala jugoslovansko deklaracijo ter dala po policiji celo s Preradovičevega groba in spomenika odstraniti slovensko in srbsko trobojnico.

Dosegla je le to, da jo narod obsoja in zaničuje kot strahopetno. Madžari vidijo, da so Hrvatje kot narod z nami in s Srbi, da se duh edinstva širi in utrjuje po vseh hrvatskih deželah. Zdaj predstavljajo Madžari madžarske polke na Hrvatsko; po mestih so že madžarski vojaki, ki bodo skušali s silo zatreti narodno zavest. Toda sila le vzpodbuja, krepi in veže. Zaman je ves napor Nemcev in Madžarov: misel je svobodna ter se ne da ukleniti, zapreti ali obesiti. Čim hujši bo pritisk, tem tesneje se strnejo naše vrste. Za Velikim petkom mora priti Velika nedelja — vstajenja!

— Jugoslovani in Italija. Jugoslovanski odbor, ki deluje izven države za svobodo in samostojno enotno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, je imel v Londonu važno sejo z Italijani. Te dni pa je bil predsednik dr. Trumbić tudi v Rimu pri laški vladi. Italija čuti potrebo se pogajati z Jugoslovani glede bodočih meja laške in svobodne jugoslovanske države. Seveda je odvisno le od končnega uspeha vojne, kakšne bodo meje sosednjih držav, ne pa od takih sej. Toda zanimivo je, da so dospeli Italijani že tako daleč, da se hočejo z Jugoslovani zlepa sporazumeti, ker ni šlo zgrda. Pred začetkom vojne so zahtevali Lahi zase: Goriško, Primorje, Notranjsko, Reko in Kvarnersko otočje, velik del Dalmacije in menda vso Istro. Zdaj so že zmernejši: Italijani naj bi dobili Trst, Goriško in Istro brez vzvod. dela, ki obstoja iz glavarstva Voloska. Meja naj bi šla preko gore Učke, Plominskega rta do Punta Fianona; otoka Cres in Lošinj naj bi postala laška. Reki se Lahi odpovedujejo, takisto Sušaka in Voloske. Toda na Reki zahtevajo za Lahe narodno avtonomijo. Zader naj bi ostal jugoslovanski, a Lahi v njem naj bi dobili šolske in sodne svobodščine. Iste svobodščine zahtevajo za Lahe na otokih, a iste narodne pravice bi dala Italija beneškim Slovincem. Valona, Pola in nekaj dalmatinskih otokov bi v laški posesti tvorilo laško obrambo. Zdaj se sliši, da Jugoslovanski odbor (dr. Trumbić i. dr.) tudi teh zahtev niso odobrili, nego da vztrajajo na stališču: kjer je večina jugoslovanska, ostani tudi bodoča oblika vlade jugoslovanska; manjšine pa naj dobe svobodščine. Nikomur naj se ne dela sila in krivica. Samoodločba narodov bodi merodajna za določitev bodočih meja. Lahi odnehujejo in bodo že še odnehali, predno se začno pogajanja za splošni svetovni mir.

— Naše zavezništvo z Nemčijo. Sedanji vojni minister pl. Stöger - Steiner je te dni izjavil nekaj reči, ki so zelo zanimive: »Zveza z Nemčijo je in ostane vir vseh naših vojaških in političnih odredb... Če bo Nemčija kje drugje močnejše zastopana, prevzamemo mi radi na vzhodu (rusko - romunski fronti) nalogo, vzdržati vse nanovo pridobljene trgovske zveze ter varovati promet z živili pred vsakim motenjem... Končno moramo izravnati slabe razmere, ki še vedno vladajo na naši južno - zahodni (laški) fronti. Tam je bila laška vojska ojačena z eno angleško in eno francosko armado, ki sta s topovi in tehnično vobče sijajno opremljeni.« Z Dunaja poročajo: »Pri armadni skupini Gallwitzovi sodelujejo (pred Verdunom na francoski fronti) tudi avstro - ogrske baterije (naši topničarji).« Nemški veleposlanik knez Lichnowski pa je v svojih spominih leta 1916. zapisal: »Kakšen bo konec borbe narodo? Svet bo last Anglo - Saksoncev, Rusov in Japoncev; Nemec pa ostane sam z Avstro - Ogrsko.«

Matica Hrvatska.

Izabrane pjesme Petra Preradovića. O stogodišnjici rođenja velikoga pjesnika iz dala je »Matica Hrvatska« njegove izbrane pjesme s uvodom dra. Branka Vodnika, a umjetnički je knjigu opremio hrvatski slikar Ljubo Babić. Cijena je knjigi za članove »Matice Hrvatske« K 5'—, uvez K 3'—, a za otpremu i poštarinu K 1'—. Knjižarska je cijena K 6'50 (broširano). Naručiti se i dobiti se može knjiga izravno kod »Matice Hrvatske« (Zagreb, Matičina ulica 2).

Shodi na belo nedeljo.

Na belo nedeljo se vrši velik manifestacijski shod v Kranju, na katerem govorita deželna poslanca župan dr. Ivan Tavčar in dr. Karel Triller. Začetek ob ¼4. popoldne v sokolski telovadnici. — Isti dan dopoldne se vrši shod v Starem trgu pri Ložu, popoldne pa v Cerknici pri Rakeku. Na teh dveh shodih govori deželni poslanec Adolf Ribnikar.

Ob Soči.

Vstajenje. Vračajo se. Plahi, prestrašeni, oslabei, ostareli prihajajo, slabo oblečeni, starejši možje, žene vsake starosti, udrtih lic, otroci, katerim je trpljenje vtisnilo svoje znake v lica. Ali je to rod, ki naj pomladi goriška tla, ki naj obnovi deželo? Kje so oni krepki mladeniči naši, postavni možje? Prihajajo dekleta, da bodo gospodinjam za pomoč. Ali kako se bo kmetovalo, gospodinjilo sredi ruševin? Srce se jim krči, ko stopajo na svojo rodno grudo, ali kdor je stopil na njo, je z istim trenutkom drug človek: Na svojem sem, tu je moj svet, tu sem živel, tu hočem še nadalje živeti. Božje solnce je nad menoj in zliva na moj svet svoje tople žarke. Gorak je ta pozdrav. In zemlja me sprejema, moji vinogradi, moja polja, tudi ako ste poškodovani, moji ste, moja last je todi naokoli, ustvarimo si novo življenje! Vračajo se dan na dan, in že vidiš pridno delo njihovo. Nič več niso deželni strašnega begunskega imena, doma so. Res, doma, ali ta dom je boren, kdaj bo vzpostavljen? O, še dolga je ta pot, mnogo časa bo še trajal naš »veliki teden«, trpljenje nas je prijelo na domačih tleh in drži se nas. Kdaj se povrnejo naši krepki možje, da bomo mogli povsodi čvrsto in uspešno delati in se uveljaviti ter odgnati tujca, ki nam zločinsko hoče ugrabiti naš svet? Otožne misli prevevajo naša srca ali prežene jih up na svetlo vstajenje. Temu upu se udajamo, ta up nas oblaži in okrepi in dvigne kvišku, da čujemo iz raznih višav Gregorčičev klic našemu narodu: »Tvoj je vstajenje dan!«

Zupanska zveza po vojni prizadetih občin začne poslovati 1. aprila v Gregorčičevem domu v Gorici. Prvo sejo bo imela zveza dne 4. aprila ob pol 9. zjutraj. Udeleži se je poleg predsednikov županskih zvez tudi zastopnik Osrednjega odbora z Dunaja. Tajnik Zveze bo gosp. Danilo Feigel, ki pozna korenito vso deželo in je sedaj v času begunstva jako uspešno deloval v korist beguncev v Vagni in Steinklamu. Županstva morajo sama redno poslovati, potem bo toliko plodonosnejše delovanje Zveze.

Premalo konceptnih in pisarniških uradnikov je na goriškem glavarstvu. Ti, kar jih je, že sedaj ne morejo zmagovati svojega dela, kako pa bo šele sčasom, ko se bo nagromadilo vedno več dela. Celi kupi prošenj za vojaške oprostitve leže po mizah. In kako so potrebne oprostitve! V tem oziru treba nujne pomoči. Pri goriškem glavarstvu tudi še ni cenilne komisije za določevanje odškodnine, kakor je v Sežani.

Pri vodstvu obnove za Goriško je sedaj še vse tako neurejeno, da ljudstvo ne ve, kam naj se obrača. Večkrat je treba tekati semintja in čestokrat zaman, ker ni človeka, ki bi dal potrebna pojasnila. Ni bila še mogoča niti ureditev razdeljevanja živil in semenja, zvaliti delo na rame par oseb, ki so že tako preobložene, to pa vendar ne gre.

Aprovizacija je na Goriškem še vedno pod psom. Ljudje hodijo si iskati živeža, kamor kdo more in zna, izgublajo čas in največkrat prihajajo domov prazni, ker jim na poti vse pobirajo. S 4 kg polente na mesec pa se ne more živeti in delati. Pri

aprovizacijski centrali v Gorici ni nikogar, ki bi se brigal za nas. Grofu Dandiniju je deželni uradnik Italijan Vidrig, kateremu so Slovenci toliko mar, kolikor njegovemu šefu, deželnemu glavarju.

300 buš. Iz zasedenega beneškega ozemlja je šlo preko nas na Ogrsko na tisoče komadov krasne goveje živize, k nam na Goriško so pa poslali 300 suhih buš. Na merodajnih visokih mestih se res izborna skrbi za gospodarsko obnovo Goriške.

Furlanski pridelki za Dunaj. Dunajsko mesto je najelo v Furlaniji 700 njiv po 1500 sežnjev in ima na razpolago za pridelavo zelenjave in krompirja 10 motornih plugov in vsega, kar treba za obdelovanje. Naše prebivalstvo nima ničesar. Tudi je preskrbljeno pri raznih plemenitaskih posestnikih, da imajo dovolj delavcev, mi pa jih kar ne moremo dobiti.

Kaj pa naš deželni odbor? Ali se sploh misli še kdaj vrniti v Gorico. Prvi je zbežal, vrne se menda zadnji.

Spomenica goriškega učiteljstva. Veliko je trpljenje goriškega učiteljstva, odkar je izbruhnila vojna z Italijo. V Gorici je bila namestniku izročena spomenica goriškega učiteljstva, ki slika učiteljsko bedo in želi nujne odpomoči: takojšnje izplačilo državne podpore, odškodnino za izgubljeno imetje, draginsko doklado, povračilo selilnih stroškov, aprovizacijo za učiteljske družine, oprostitvev od vojaške službe za vse učitelje, vpostavitvev vseh naših šol, imenovanje učiteljskih zastopnikov v deželni svet, zopetno redno poslovanje okr. šolskih svetov. Učiteljem treba res nujno pomagati, da bodo mogli uspešno vršiti svoje poklicne posle in uspešno sodelovati pri obnovi dežele.

Zdravstvene razmere v Gorici so še vedno slabe in v izboljšanje teh razmer se ne stori nič. Za časa dežja so ulice pokrite z blatom, kadar sije solnce, se dvigajo ob vetru oblaki prahu. Nesnage po hišah in vrtovih je še polno, stranišča širijo silen smrad, nevarnost bolezní vedno večja, kolikor bolj je toplo. Treba nemudoma storiti potrebne korake, da se sedanje razmere odpravijo.

»Nemški jug«. Graška »Tagespost« je te dni pisala o nemškem jugu. Prav odkritosrčno je izvajala: ... »Potem pa mora ostati ohranjena državi, Nemcem pot do Adrije. Trst ne sme nikdar postati glavno mesto jugoslovanske države. Zato se mora nemštvo pospeševati z vsemi razpoložljivimi sredstvi, z naseljevanjem pa tudi po oblastnikih države v njenem lastnem interesu. Nemški jezik v plovbi in nemške navtične šole, nemška trgovina in nemška obrt morajo imeti v Trstu svoj sedež in močno oporo. Sramotilnega dejstva, da avstrijske plovbene družbe rabijo vsak drugi, samo ne nemški jezik v notranjem in zunanem prometu, mora biti konec. Toda tudi pot v Trst se mora zavarovati na dve strani: s prepreditvijo poslovanjenja južne železnice, na kar delajo Jugoslovani in kar je sedaj z zelo dragocenim spontanim vstopom nemških poslancev in upravnih svetov južne železnice pač oteženo, in z zavarovanjem obmejne železnice od Celovca preko Jesenic, Gorice in Tržiča v Trst. Ob tej drugi glavni prometni žili leže še danes dragocene nemške naselbine, ki jih ni težko razširiti in zvezati s seboj. Da se uresničijo te nemške zahteve, je treba krepkega, odločilnega vpliva na vlado, ki pa ga bodo imeli nemški poslanci le tedaj, če bodo imeli trdno zaslombo v narodu. Že letos naj bi se rešilo jugoslovansko vprašanje, a to leto še traja zakonodajna doba sedanjega parlamenta. Do novih volitev ne sme priti, že zato ne, ker žele Čehi spraviti zopet v parlament dr. Krámařa in tovariše in hočejo tudi Jugoslovani zmernejše elemente zamenjati z brezpogojnimi pristaši jugoslovanske države. Nova zbor-

nica bi se torej pač radikalizirala v smislu Slovanov, kar bi ne bilo zaželjeno za Nemce. Zato je treba računati s sedanjo zbornico. Poslanci se pač lahko prisilijo, da odlože mandate, toda njihov vpliv na merodajnih mestih se ne sme zmanjševati. Boj proti Slovanom je težak a ne brezuspešen, če se združijo vse nemške sile, dočim pa bi nasprotno pomenjalo gnil kompromis v škodo Nemcem, kakor se je dogajalo od Taaffejeve dobe, od dobe železnega obroča sem, ki se ga je bilo batiti tudi te dni, da se zopet sklene. Take dobe ne sme biti več. Ali naj se torej ugodi nemškim zahtevam v korist državi in se zastavi vse, da se izpolnijo, ali pa naj se prepusti usodi, da gre svojo pot. — Komentarija k tem nemškim izvajanjem pač ni treba. Kratkotrajno ugonobiti nas hočejo in zagospodovati po naših, deželah s pomočjo vlade. Toda mi smo tu in se bomo znali v bodoče braniti mnogo silnejše kakor doslej.

Vojni dogodki.

Italijansko bojišče. Že delj časa ni bilo na italijanskem bojišču nikakega večjega bojnega delovanja in najbrže ga tudi ne bo še tako kmalu. Od časa do časa streljajo topovi močnejše, letalsko izvidno delovanje pa je vedno razsežno, ako le količkaj vreme to dopušča.

Na Francoskem se je razvnela silna bitka, o kateri zatrjuje nemško časopisje, da je odločilna za vso vojno in jo imenuje zato cesarsko bitko. Tri mesece so se pripravljali Nemci na odločilni sunek na prostoru velike bitke ob Sommi in v pokrajinah, ki so jih bili lansko pomlad opustili. Nenadno, v noči 20. marca, so zabučali topovi na vsej široki fronti od Flandrske pa do Švice. Prve dni še ni bilo jasno, na katerem odseku bodo zastavili Nemci svoje sile. Pred Verdunom in v Champagni severno od Reimsa so se kmalu razvili boji, o katerih je bilo mogoče soditi, da naj bodo odločilni. Dočim pa so boji pri Verdunu že prve dni utihnili, se je izkazalo, da nameravajo Nemci svoj glavni sunek proti središču francoske fronte, tja, kjer se stikajo angleške in francoske armade. Dva dni je trajalo artiljerijsko bobnanje in dva dni so se zaganjale nemške čete v okolici Soissons proti francoskim in angleškim pozicijam. Kar ni moglo izvršiti orožje pehote, so morali izvršiti strupeni plini. Pod vodstvom nemškega cesarja se je vršila strahovita bitka, kakršne dosedaj še ne pozna svetovna zgodovina, pri Arrasu, Cambraju in St. Quentinu. Dne 22. marca so vdrlle nemške čete v sovražne pozicije ter kljub ljutim protisunkom prodrle preko druge sovražne črte. Angleži in Francozi, ojačeni z ameriški četami, so se Nemcem ustavljali z vso besnostjo. Toda tehnika nemškega napada je zmagovala. Že 22. marca so si izsilile nemške čete prehod preko Oise zapadno od La Fera; dne 23. marca so mogli poročati Nemci, da so bitko pri Monchyju, Cambraju, St. Quentinu in La Fera dobili. Angleži so se umaknili na Bapaume in na fronto Peronne-Ham-Chauny. Ta dan so Nemci zavzeli Peronne, drugi dan pa po ljutem boju Ham. Dne 24. marca je padlo mesto Bapaume po hudih ponočnih bojih v roke zmagovalca. Tudi Combles so Nemci zavzeli. Ob Sommi od Hama navzdol so Nemci prekoračili reko, ter zavojevali mesto Nesle. Do tega dneva so Nemci vjeli 45.000 sovražnikov ter vplenili mnogo nad 600 topov. Angleži in Francozi pa niso obupali ter metali neprestano nove čete v boj. Klanje je postalo tako strašno, da soglašajo vsi vojni poročevalci v sodbi, da niti najbujnejša domišljija ne more naslikati grozote, kakršna je zavlada na tem bojišču. Nemci so medtem prekoračili Ancro. Pričela se je strahovita bitka za Albert. Od 25. marca je valovila bitka sem in tja. Padel je kraj Courcellette, padla je višina Maisonette in Somma se je pobarvala s krvjo. Končno so se morali umakniti sovražniki preko železnice Peronne - Roye in severno od Noyona. Nemci so dne 26. marca na tem bojišču zopet zasedli stare svoje pozicije pred bitko ob Sommi leta 1916. Zaman je bil vsak sovražni poskus ustaviti nemško prodiranje.

Umakniti se je moral na obeh straneh Somme. Nemci so prekoračili Ancro ter dne 26. marca zvečer po strahovitem boju zavzeli Albert. Južno od Somme pa so vrgli sovražnika po silnem boju preko Chaulnesa in Lihonsa nazaj ter zavojevali Roye in Noyon.

Tedenske vesti.

I. zborovanje Jugoslovanske demokratske stranke. Ustanovni shod jugoslovanske demokratske stranke se vrši v Ljubljani šele 27. in 28. aprila in ne na belo nedeljo, kakor je bilo prvotno nameravano. V soboto, dne 27. aprila bodo zborovali odseki, v nedeljo, dne 28. aprila dopoldne odseki in zbor zapnikov. Isti dan popoldne se vrši velik manifestacijski ljudski shod.

— Za našo deklaracijo. Prejeli smo dopis: Duhovščina, učiteljstvo, možje, mladeniči, žene in dekleta občine Sladka Gora pri Šmarju se z vsem srcem pridružujemo majniški deklaraciji in izrekamo »Jugoslovanskemu klubu« svoje popolno zaupanje. Poslanec kličemo, naj ne odnehajo od minimalnih zahtev, da se čimprej uresničijo besede našega ljubljenca Gregorčiča, s katerimi nam je proroško obetal boljše bodočnost: Le vsiani borni narod moj, do danes v prah teptan; pepelni dan ni dan več tvoj, tvoj je vstajenja dan. — Sledi 449 podpisov.

— Prošnje za oprostitev od črnovojniške službe. Večkrat se dogaja, da vlagajo stranke po dve, tri ali celo štiri prošnje za oprostitev od črnovojniške službe. Dombrobransko ministrstvo je odredilo, da se pred rešitvijo prve prošnje ne sme vlagati druge. Čakati je na rešitev prve prošnje.

— Podaljšanje oprostite. Z rokom oproščeni črnovojniki čestokrat tikoma pred potekom roka vlagajo prošnje za podaljšanje oprostite. Dombrobransko ministrstvo je odredilo, da je prošnje za podaljšanje oprostite vlagati 10 tednov pred potekom roka. Tega roka se je držati, da ni ovir s čakalno pravico.

— Poletni čas. Ker Nemčija vpelje poletni čas s 15. aprilom, je izšla tudi v Avstriji ministrska naredba, ki določa poletni čas takisto od 15. aprila do 16. septembra.

— Minister vitez dr. Žolger redni vseučiliški profesor. Cesar je povišal 10. marca zasebnega docenta na dunajskem vseučilišču, ministra dr. Ivana Žolgerja v rednega vseučiliškega profesorja.

— Nov odvetnik v Krškem. Odvetnik dr. Stanko Lapajne se je preselil s svojo pisarno z Dunaja v Krško na Dolenjskem.

— Železniška vest. Uradno se razglša: Od 28. marca 1918 naprej se postavit na progi Jesenice - Trbiž proti vsakočasnemu preključu vsak dan redno v promet osebna vlaka: Trbiž odhod ob 6. uri 21 minut popoldne, v Jesenice prihod ob 7. uri 35 minut zvečer in z Jesenic odhod ob 1/2 11. dopoldne, v Trbiž prihod ob 1/4 12. dopoldne.

— Nemški krajevni napisi po občinah. Kranjska deželna vlada je zlorabila vojni čas, da je vnovič*vpeljala po občinah dvojezične nemško - slovenske krajevne napise, ki so nekaj let pred vojno izginili. Kranjska skozi in skozi slovenska dežela, toda vlada ji hoče dati na zunaj značaj mešanega ozemlja. Tudi avtomobilisti, tuji vojaki, ki potujejo skozi deželo, znajo le nemško, zato je vlada zatrla samoslovenske napise. Iz raznih krajev, posebno pa iz kamniškega glavarstva, nam poročajo, s kakimi grožnjami so pritiskala okrajna glavarstva na župane, da morajo napraviti dvojezične napise. Predpisalo se jim je celo, da morajo biti nemško-slovenski, kajti tako je šele prav jasno, da je tudi Kranjska nemški vilajet. V boju za samoslovenske cestne napise se je svoj čas deželni odbor krepko držal. Kaj pa sedaj? Ali je morda deželna vlada celo v sporazumu z deželnim odborom prepovedala samoslovenske napise? Tega ne verjamemo. Vsi župani, na katere pritiskajo glavarstva, naj se obrnejo na deželni odbor in naj zahtevajo od njega, da štiti slovenski značaj dežele! Deželni odbor naj pouči deželno vlado, da na slovenski zemlji ne potrebuje tujih napisov, najmanj pa še čisto nemških, ki samo izzivajo

No, po vojni se že še pomenimo. Tudi take nasilnosti nam kažejo, da se nas smatra za hlapce in da je za nas edina pomoč in rešitev: samostojna Jugoslavija.

— Iz Hotič nam pišejo: Z veseljem in navdušenjem so se podpisovali tudi v naši občini zavedni možje in žene za majniško deklaracijo in za samostojno Jugoslavijo. A, žal, da so bili med nami nekateri, ki so še popolnoma nevedni in za svoj rod brezbržni. Obžalujemo jih in želimo, da bi se kmalu zbudili iz svojega duševnega spanja. Tednik »Domovina« prihaja že v lepem številu k nam, in z veseljem beremo njene vrstice ter se navdušujemo za blagor naše lepše slovenske domovine. Pridružujemo se tudi Vam in želimo, da čimprej zavlada ljubi mir in vstane samostojna jugoslovanska država! — »Bog živi vse Slovane pod streho hiše ene!« — Jožica Končar.

— S Štajerskega. V Mozirju se je osnovala pod načelstvom gosp. Matije Goričarja družba z omejeno zvezo, katere namen je naprava in vzdrževanje električne razsvetljave. Dne 21. marca so v Mozirju že prvičkrat zažarele električne luči. Uporabljena je vodna sila Savinje. — Za postajenačelnika v Celju je imenovan nadrevident Stopar iz Poljčan, znan zagrižen renegat.

— Društvo »Dijaški dom v Mariboru« vabi na občni zbor, ki se vrši v petek, dne 5. aprila 1918 ob 6. uri zvečer v Narodnem domu v Mariboru s sledečim sporedom: poročilo odbora, poročilo računskih pregledovalcev, volitev novega odbora, slučajnosti. — Odbor.

— Zdole pri Brežicah. V Zgornji Pohanci so odkrili rimsko grobišče. Velike kamenite plošče, ki so obdajale grob, imajo rimske napise in lepo izklesane figure. V grobu se je našla precejšnja množina rimskega denarja. Sodi se, da mora biti še več grobov v bližini. Zadeva se je sporočila muzeju v Gradec in pričakujemo, da pošlje upraviteljstvo muzeja strokovnjaka, ki bo dalje raziskaval. Želeti bi bilo, da se te redke najdenine ohranijo narodu.

— V Vagnj, begunskem taborišču, je sedaj še 7000 oseb. Odhajajo pa še dan na dan. Mudi se jim, da bi obdelali vsaj nekaj svoje zemlje.

— Mladina v kobariškem kotu nam piše: Veselo odmeva slovenska pesem ob visokem Krnu in Matajurju. Posebno pa tista, ki naja nekaterim dekletom in se kaj lepo razlega: Je bela kot mleko, — rdeča kot kri, — se Lahom dopadla, — Slovencem pa ni... — Si bila nedolžna, — a nič več ne boš, — si Laha ljubila, — ki ni bil tvoj mož. I. t. d. — Poredno očitanje. Morda izvira iz ljubosumnosti? Mogoče pa ni bilo tako hudo? Fantje so pač nagajivi! Da pa izgine najmanjši sum, dekleta, pokažite, da ste Jugoslovanke! In fantje spoznajo, da se motijo! Nekatera dekleta se čisto malo zavedajo, v kakšnih časih živimo. Odmev iz Ljubljane prebudi pač tudi zaspanke.

— Kurent! V Ljubljani začne s 1. julijem izhajati humoristični list »Kurent«. Da pa bo občinstvo že prej informirano o smeri in nameri tega satirično šaljivega tednika, izide aprila »Kurentov album«. Ta humoristični almanah izide v večjem obsegu, ter bo bogato ilustriran z risbami in karikaturami naših domačih umetnikov. Rokopise so izročili že razni naši najboljši humoristi. Le izvirne —

krajše in daljše prispevke v vezani in nevezani besedi satirične in šaljive vsebine sprejema uredništvo »Kurenta« v Ljubljani, Križevniška ulica 9/II.

— **Požar.** Dne 16. t. m. je izbruhnil v Zapotoku nad Igom strašen požar, ki je uničil 18 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji. Pogorela so vsa živila, semena in vse gospodarsko orodje, nekaterim celo denar. Mnogim je ostalo samo to, kar imajo na sebi. Zanetila sta dva štiriletna otroka. Posestniki so bili le prav malo zavarovani. Beda je velikanska. K temu požaru smo prešli še tole poročilo: Pri reševanju predmetov iz ognja je bila izredno pogumna, požrtvovalna in delavna zapotška učiteljica, gđc. S. Od izbruha požara, t. j. od dveh popoldne pa do trde noči, je begala semintja in vlačila iz gorečih hiš, kar se je v naglici še dalo rešiti. Naposled se je spomnila tudi svojih stvari. V veliki razburjenosti je založila ključ svoje sobice, zato je vdrla skozi okno v že plamenečo hišo. Nametala je na kup nekaj obleke in perila ter povezala vse v sveženj, ki ga je srečno rešila. Pustila ga je na prostem in nadaljevala svoje človekoljubno delo pri sosedih. Ko je bilo vse končano, je šla gospodična po svoj sveženj. Toda ni ga bilo! Nekdo ga je — ukradel. Vso vas z orožnikom vred je to silno razdražilo. »Naša učiteljica, ki je tako pridno pomagala, ki je mislila predvsem na druge, je okradena!« Niso se mogli potolažiti. Zandar pa je bil silno ogorčen. Neutolažna je bila predvsem revna učiteljica sama, ki je bila sedaj prav tako ob vse, kakor ostali pogorelci. Jokaje in brez spanja je prebila noč na nekem skednju. Naslednjega dne so iskali sveženj, iskali tatu, toda zamanj. Naenkrat pa se je znašel toli objokani sveženj nepričakovano na cesti. Tatu je zapekla vest in sam ga je prinesel tja! Učiteljica se je zgrudila nanj ter je krčevito zajokala: »Moj punkelj! Moj punkelj!« Srečna je bila, da je rešila vsaj majhen del svojega bornega imetja. Neka ženica pa je žalostno vzdihnila: »Oh, ko bi se vsaj tudi moja hišica našla takole nepoškodovana, kaor vaš punkelj, ampak ni je in je nikoli več ne bo«. Zgorelo je v Zapotoku 32 poslopij; kmetje so bili zavarovani za smešno majhne svote, nekateri le za par sto kron. Na vrlo, lunaško učiteljico pa opozarjamo šolske oblasti. Taka požrtvovalnost zasluži najvišje priznanje!

— **Svojo ženo je ustrelil na Kalu pri Št. Petru** na Krasu gozdni čuvaj Jernej Jankovič. Vzrok so bili menda neprestani družinski prepiri.

— **Nezgode na železniški progi.** Dne 19. t. m. je v bližini postaje Št. Peter na Krasu povozil jutranji brzovlak 66 letno Ano Kovačič. Bila je takoj mrtva. — V Beljaku je povozil vlak dne 13. t. m. kurjača juž. železnice J. Janca. Zapuščena vdovo in 8 nepreskrbljenih otrok. — Osemletni Jakec Ostermanov, sinček železniškega sprevodnika in njegova še mlajša sestra na Martinovi cesti, sta dobila ekrazitno bombo. Ker sta jo hotela razbiti, se je razpočila, odtrgala dečku kazalec na levici in mu uničila levo oko, deklico pa je težko ranila na glavi, vratu in telesu. Kako da leže po Ljubljani ekrazitne bombe po cestah, nam je nerazumljivo.

— **Tatovi in roparji v Trstu.** Pet stanovanj so opleniili tatovi v Trstu v eni hiši v ulici Tor San Pietro št. 14. Pohištvo so razbili, obleko, dragocenosti, posteljnino, zastore in preproge i. dr. pa so odnesli. Tatovi so že pod ključem. — Kočijo in konja je ukradel doslej neznan tat tržaškemu izvoščaku M. N., ko je šel v gostilno ter pustil voz za 10 minut brez nadzorstva na cesti Coroneo. — V kavarni »Adriatica« je nagovoril neki poročnik tamošnjega natakarka ter mu ponudil večjo množino šokolade po nizki ceni. Povalil ga je k sebi v hotel dela Ville. Natakark je prinesel v hotel 3000 K za šokolado. Tedaj pa je poročnik nastavlil revolver nanj in mu zagrozil, da ga ustrelj, ako mu ne izroči denarja in nemolč, dokler se ne odstrani iz hotela. Natakark je preplašen ubogal. Poročnik je izginil. Domneva se, da je bil preoblečen civilist.

— **Umrlo je v Trstu v času od 10. do 16. marca** 100 oseb, rodilo pa se jih je samo 23. Porok je bilo 6. V Trstu je prehrana vedno pomanjkljivejša in slabša. Ljudstvo strada strašno, zato toliko smrtnih slučajev. Mnogo Tržačanov se vozi na Kranjsko iskat živila prosi zamenj za drugo blago.

— **Umrli so:** V Klosterneburgu ljubljanski Slovenec višji finančni svetnik Janko Macák. Bil je ljubezniv družabnik; kot izvrsten pevec je sodeloval pri premnogi glasbenih prireditvah. — V Kamniku je umrla gospa Marija Benkovičeva, mati drž. poslanca dr. Benkoviča in sestra pisatelja Jožefa Ogrinca. — V Metliki je preminul tamkajšnji velezaslužni mestni župan, vrl narodnjak, okrožni zdravnik dr. Rudolf Weibl. Rajni dr. Weibl je bil zdravnik najprej v Toplicah pri Novem mestu, nato v Kostanjevici, zadnjih deset let pa v Metliki. Zaradi svoje velike strokovne spretnosti, svoje ljudomilosti in dobrosrčnosti je užival daleč naokoli največje spoštovanje in ljubezen. Kot župan in član kraj. šolsk. sveta je deloval vedno v naprednem demokratičnem duhu; za gospodarske koristi Metlike si je

pridobil velikih zaslug. Zato je bil njegov pogreb na Jožefovo veličasten izraz splošne narodne žalosti. Društva, uradništvo, šolska mladina z učitelstvom, meščanje in kmetsko ljudstvo so spremlili blagega pokojnika na pokopališče, kjer je govoril deželni poslanec E. Gangl. — v Ljubljani je umrla gospa Lujiza Supančičeva, soproga stavbenika Filipa, kot žrtva vojnih razmer na našem jugu.

Listnica upravnništva.

Današnje številko »Domovine« so dobili samo oni, od katerih smo prejeli naročnino. Pri-pominjamo, da dobimo naročnino šele 10 dni potem, ko je bila odposlana. Vsled tega je mogoče, da marsikdo tudi ne dobi današnjega lista, akoravno je poslal naročnino. Kakor hitro dobi uprava naročnino, takoj odpošlje list. Če bi sicer kdo ne dobil lista, naj takoj reklamira. V vojnih časih tudi pošta ne posluje več tako točno in so upravičene pritožbe, da se list ne dostavlja redno. Proti temu nedostatku zopet ni drugega izhoda, kakor reklamacija. Uprava lista bo vse storila, kar je sploh mogoče, da bo dostavljanje lista redno in pritožb v tem oziru kolikor mogoče malo.

Listnica uredništva.

Vsem gg. dopisnikom: Rokopise, pisane le na eni strani papirja, blagovolite pošiljati vselej tako, da jih dobimo že v ponedeljek ali najkasneje v torek dopoldne. Dopisov brez podpisov poročevalcev (ki ostanejo seveda uredniška tajnost) načeloma ne priobčujemo. Osebnosti ne najdejo prostora v »Domovini«; za malenkosti se v današnji veliki dobi ne pričkam. — **Dopisniku z Blok:** Povedano velja tudi za Vas. Glede poslanca Drobniča se lahko pritožite na okrajno glavarstvo ali na deželno vlado.

Raznoterosti.

* **Neizobraženost — največje zlo.** Neizobraženemu človeku je težko ali nemogoče pomagati. Če človek ne čita, ne zahaja v prosvetljeno družbo, če živi sam zase, le za svoj trebuh, kakor topa žival, ni mogoče z njim govoriti o kulturi. Nevednost je največja nesreča. Zdaj pšijejo hrvatski listi, kako strašno razgrajajo med hrvatskim ljudstvom natezljive bolezni, ki kosé ljudi trumoma. Najprej so imeli grižo, zdaj imajo k o z e. Vzlic-odredbam oblasti, zdravnikov, varnostnih organov, vzlic svarilom po časopisu je ljudstvo brezbrizno zanikarno. Če bi vojaštvo sloma ne priganjalo občinstva, zlasti vojakov, da se čuva okuženja, bi bila epidemija še groznejša kakor je. Isti pojav, kakor zdaj s kozami, se je videl lani poleti med razširjenjem griže, ki je razsajala po vaseh in mestih. Zdravstvene razmere so danes na Hrvatskem naravnost obupne. Po številu smrtnih in bolezenskih slučajev je Hrvatska med prvimi kraljevinami v Evropi. Samo policijske in zdravstvene odredbe ne poboljšajo ljudstva, ki se sploh ne briga za svoje zdravje in življenje. Hrvatski kmet je fatalist, veruje v usodo, kakor vsi neizobraženci. Zato ni čudno, da nalezljive bolezni med kmeti naravnost divljajo, kadar se pojavijo. Umrljivost otrok, zlasti nezakoncev, je naravnost ogromna; a umrljivost na jetiki (nad 10.000 vsako leto) je največja v vsej Evropi. Obolenost na sifilitiki in egiptovski očesni bolezni škoduje strašno Hrvatom, otroške bolezni in radovoljno zatiranje ploda uničuje hrvatsko narodno moč. Vojna je uničila mnogo tisoč Hrvatov, a zdaj jih ubijajo še epidemije. »Obzor« vprašuje: »Pa što nam onda Velika Hrvatska, Velika Srbija, Jugoslavija i samoodredjenje, kad ne će biti ljudi?« — Treba je pač ljudske kulture! — »Obzor« ima prav, ko trdi da se bodo po vojni obranili samo oni narodi, ki bodo močnejši po številu in delavni sili. Treba je torej zavesti kulturo med narod, med ljudstvo, v poslednjo kmetsko koč, ker velikomestne razvade v Zagrebu bratov Hrvatov ne bodo rešile. Ni dovolj, da so Zagreb, Sarajevo in Beograd krasna moderna mesta, treba je, da je ljudstvo izomikano, da zna čitati in pisati ter da uboga svoje učitelje in voditelje.

* **100.000 otrok posinoviti in pohčeriti** name-rava Amerikanec Rockefeller ml., sin najbogatejšega človeka, kralja petroleja. In sicer si izbere 100.000 francoskih sirot, ki so v sedanjih vojni izgubili očeta ter jih hoče vzgajati na svoje troške. Kakor poročajo amerikanski časniki, je mladi Rockefeller izračunal, da bo potreboval kot oče te velikanske armade otrok 65 milijonov K na leto. Mnogi milijonarji Amerike so se zavezali, da bodo z denarnimi prispevki podpirali plemeniti čin Rockefellerja.

* **Največji stolp na svetu.** Neka brzozajavna tvrdka v Ameriki je sklenila, da sezida največji stolp na svetu kot postajo za brezžično brzozajavljenje, in sicer v Longislandu ali na rtu Connecticutu. Stolp ima biti 307 metrov visok, torej 7 metrov višji nego znameniti Eiffelov stolp v Parizu. Zvezan bo z drugim enakim stolpom v Buenos

Airesu. Na enak način hočejo Amerikanci spojiti tudi Brazilljo z Urugvajem; pozneje pa se razširi ta zveza tudi na južno Ameriko. Društvo se nadeja, da bo ta nebotični stolp najkasneje v enem letu gotov. Ko bodo napravljene te brezžične brzozajavne postaje, bo mogoče brzozajaviti iz Washingtona na vse ameriške vojne ladje v Tihem in Atlantskem oceanu.

* **Številka 4 povod za ločitev zakona.** Nedavno se je izvršila v Londonu prav čudna ločitev zakona. Nekl gospod se je ločil od svoje žene, ker ga je s svojo netimno vero, da prinaša številka 4 srečo, strahovito mučila ter mu naravnost onemogočila nadaljno skupno življenje. Da zadrži srečo v hiši, je zahtevala tudi od moža, naj se vsakokrat, preden odide od doma, štirikrat preobleče, naj gre štirikrat po stopnicah gori in dol, končno je zahtevala celo, naj leže štirikrat v postelji, preden namerava zaspati. Njene prenapetosti so segle tako daleč, da je zbežal od nje.

Odgovorni urednik: Emil Vodeb.

Tisk »Narodne Tiskarne« v Ljubljani.

Izdaja: Konsorcij »Domovine«.

Ljubljanska kreditna banka

v Ljubljani.

Delniška glavica . K 10,000.000.—

Rezervni fond . . . K 1,500.000.—

Podružnice:

v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici (t. č. Ljubljani) in Celju.

Sprejema

vloge na knjižice in na tekoči račun.

Nakup in prodaja vseh vrst vrednostnih papirjev, deviz in valut. Vnovčevanje kuponov, izžrebanih zastavnih pisem in obligacij.

Nakazila in kreditna pisma.

Borzna naročila.

➔ **Promese** ➔
k vsakemu žrebanju.

➔ **Posojila** ➔
na vrednostne papirje.

Eskontovanje menic.

Sprejemanje vrednostnih papirjev v hrambo in oskrbovanje.

Stavbeni krediti.

Aprovizacijski krediti.

Poslovnica
c. kr. avstrijske državne
loterije.

Žveplo za sode

kg 36 kron

razpošilja po poštnem povzetju

F. A. KREPEK, Maribor ob Dravi
Bismarkstrasse 19.

VINO belo in rdeče
in
kislo vodo

razpošilja

A. Oset, p. Guštanj, Koroško.

Jadranska Banka

Podružnica Ljubljana.

Delniška glavnica: . . . K 12,000.000.

Rezerve: okrog K 1,000.000.

Centrala: TRST.

Podružnice:

Dubrovnik	Opatija
Dunaj	Spljet
Kotor	Šibenik
Metkovič	Zader

Sprejema:

Vloge na knjižice in jih obrestuje po čistih 4%

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja:

Devize, valute, vrednostne papirje itd. srečke c. kr. razredne loterije.

Eskontira:

Menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja:

Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme:

na blago, ležeče v javnih skladiščih.

Prezema:

Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov:

JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Odvetnik

dr. Stanko Lapajne

uljudno naznanja, da je preselil svojo pisarno z Dunaja v

Krško na Dolenjskem.

Prva južnoštajerska

vinarska zadruga
v Celju

reg. zadr. z omejeno zavezo

priporoča svoja priznana dobra štajerska, zajamčeno pristna vina vseh vrst po zmernih cenah.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

registrovana zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po čistih

4¹/₄ %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.

Rezervni zaklad K 1,000.000.

Hranilne vloge K 23,000.000.

Ustanovljena leta 1881.

Mestna hranilnica ljubljanska

Prešernova ulica št. 3,

največja slovenska hranilnica

je imela koncem leta 1917 vlog	K 66,800.000
hipotečnih in občinskih posojil	„ 27,000.000
in rezervnega zaklada	„ 2,000.000

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%₀,

večje nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljana lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5¹/₄% obrestim in proti najmanj 1% ozir. 3¹/₄% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno

Kreditno društvo.